

Spiró György DOBARDAN

Tragédia

Játszódik 1993-94-ben Magyarországon

Szereplők

MÉRNÖK
FELESÉG
BAKFIS
VENDÉG
VENDÉGNŐ
SANYI
ÚJSÁGÍRÓ
KÜLPOLOS
BARÁTNŐ
TANÍTÓNŐ
MENEKÜLT NŐK, FÉRFIAK, GYEREKEK

A jelenetek között eleinte halk, később egyre hangosabb ágyúdörgés

1.

Baloldalt, elől elég nagy étkező, benne mosogató, faliszekrény, fridgesider, rajta tévé, a kisasztalon számítógép, az étkezőasztal megterítve, vacsora után. Vendég, Vendégnő, Mérnök, Feleség

VENDÉG Én már 91-ben megmondtam, hogy megint le fogják húzni a vasfüggőnyt, csak most ők. Állandó munkavállalásit nem adnak, fél-évente kell hosszabbítani, a hivatalnokok egyre undokabbak, a család nem mehet, fizetni megfizetnek, de közben megvetnek, mintha nem is tudom, mik lennének, arabok.

MÉRNÖK Ők találták fel az aritmetikát.

VENDÉG Egymást is gyűlölik, most, hogy leépítések vannak, a külsősöket főleg, akkor is, ha németek... Ez alatta pár év alatt hihetetlen, micsoda romlás, még ott is... Erre mondja ez egyik volt NDK-s pali, aki vagy fél évvel a fal ledöntése előtt szökött ki, odahagyva mindenét, amit most se kap vissza, hogy „mi győztünk”, mármint az NDK győzte le az NSZK-t. Van benne valami. Most van három szféra, vannak a németek, mármint a nyugatnémetek, persze a keletieket lenézik, aztán van egy külső kör, az Európai Unióból valók, azoknak már elég rossz, és vagyunk mi, a resztlí, a rest of the world, ahogy az angolok mondják, minket rúgnak ki először, egyéni megoldások persze néha vannak, be lehet kerülni az Európai Unió körébe, az se sok, de ez a maximum... nem tudom, megéri-e nekem hadakozni, hogy be-kerüljek... és ahogy a németek is nyírják egymást, hát semmivel se jobb, mint idehaza. Tömény undor. És egyre náciabbak, persze.

VENDÉGNŐ És ti?

FELESÉG Kanadába kéne menni vagy Ausztráliába. Minél messzebb Európától. Ha az oroszok elkezdik, Európa se ússza meg. Pláne mi itt. Csak már annyira fiatalok nem vagyunk. Nekünk már rámenne az életünk. De hát a gyerek miatt.

MÉRNÖK A gyerek miatt! Akartam én gyereket? Már akkor megmondtam, vadállati felelőtlenség, ilyen helyre, ilyen világra, pedig az még békés világ volt ehhez képest, és senki se látta előre, mi lesz.

VENDÉGNŐ Mekkora is most?

FELESÉG Hetedikes.

VENDÉGNŐ Pedig most kéne, később megmarad neki az akcentusa, és nehezebb lesz beilleszkednie.

VENDÉG A mi kölkeink minden szünetben kint vannak, járnak tanfolyamra, nyári táborba, itthon is tanulják - és közben nem tudom, mi lenne jó, mire készítsem fel őket... azt se tudom, engem meddig tűrnek meg a nációk, mindenkit leépítenek, akit lehet, az idegeneken kezdik...

Csőng a telefon

MÉRNÖK Bocs, felveszem. *(Kimegy)*

FELESÉG Kimehettünk volna, ötvenhatban, én akkor hét éves voltam, mondtam is az apámnak, hogy menjünk, de ő egy idealistavolt, hogy ezután minden másképp lesz... Az osztálytársaimnak legalább a harmada disszidált, mármint a szüleikkel, írt is a legjobb barátom vagy fél évig Kanadából, aztán abbahagytuk... biztos jól megvan...

VENDÉG Fura, hogy amikor a nációk szemétkednek, majdnem a képképre mászom, hogy képzelik, csak mert az én anyanyelvem nem világnyelv?! mert nem oda születtem? Baromi dühítő, hogy a leghülyebb német is okosabb, mint a legzseniálisabb magyar.

VENDÉGNŐ Az a pláne, hogy tényleg okosabb.

VENDÉG Ettől kapok agyvérzést.

FELESÉG Ezért kéne Amerikába menni, ott még mindenki jövevény, vagy legalább rémlik neki, hogy az ősei.

VENDÉGNŐ Ismered, ki az okos ember? Akinek az apja volt bevándorló.

Nevetnek. Mérnök visszajön, leül

VENDÉG És mi van, hallom, elveszik az épületet?

FELESÉG El. Pofátlan rablás az egész, a Vagyonügynökség csak úgy rátenyerel, amit ami nyereségünkből építettek, a céget is fel fogják számolni.

VENDÉG Tisztára, mint a Treuhand. Privatizációnak hívják, nálunk államosítás, a nációnál belső gyarmatosítás. A legjobban a tanácsadók keresnek. Tíz-húsz százalékos. Hihetetlen. Milliárdokat sikasztanak, törvényesen, mert a törvényeket is maguknak fogalmazták. Ezt hívják demokráciának. És a legkisebb lelki kifurdalásuk sincs. VENDÉGNŐ Lesz ebből még forradalom!...

VENDÉG Nem lesz semmi, mindenki benne van a korrupcióban a maga szintjén, még a munkanélküli is, feketemunka, dízelolaj, számtalan kiskapu, benne van a rendőrség, mindenki, ezt tanulták a Kádárrendszerben, tiszta Dél-Amerika vagy Törökország, ez a magyar perspektíva, hivatalosan támogatott cinizmus, és ez még a jobbik eset, ha le nem rohannak minket a románok vagy a szerbek. A nációk meg le se szarják az egész térséget, úgyis az övék, minek akarnának még pénzt is pumpálni bele.

FELESÉG A mieink is ezt szeretnék, nem? Egy kis határvillongás, bevezethetik a rendkívüli állapotot, nem kell többé demokráciát játszani. Lágerbe mindenkivel, aki csak piszen. És megdöglik pár száz-ezer fiatal ágyúötleték, mint Jugóban. Ezért kéne lelépni, amíg lehet.

VENDÉGNŐ Lányokat nem hívnak be.

FELESÉG De majd szül ő is, és lehet, hogy fiút, ágyúötletéket. Nem akarom. El kell menni a francba. Már ötvenhatban el kellett volna menni. A szüleimnek már negyvenötben. És az őseim barmok voltak, hogy idetelepültek. Hülye svábok. Mért nem maradtak a seggükön, Európában?

VENDÉGNŐ Mért, honnan jöttek?

FELESÉG Szászországból vagy honnét.

VENDÉGNŐ Nem zsidók voltak?

FELESÉG Véletlenül nem; miért, ez szempont?

Csönd

VENDÉG Jó, hát akkor még nem tudhatták, hol van pontosan Európa.

Csönd

FELESÉG Mi van, ki volt az?

MÉRNÖK Semmi, meló.

FELESÉG Nem ettetek még semmit... Tölthetnél...

MÉRNÖK Persze, bocsánat... Mit kértek, konyak, whisky, sör...

VENDÉG Figyelj, még nem is kérdeztem, min melózol...

MÉRNÖK Hát, ami még akad. Nemigen van megrendelés.

VENDÉG Elképesztő a recesszió, olyan cégek mennek tönkre, mint az IBM, a Volkswagen, a Siemens... Tízezrével küldik el az embereket... Emlékszel, amikor még a nyugati szoftvereket loptuk, és eladtuk a ruszkiknak... aranyidők... Mostanában kezdik fessegetni, hogy ott, Nyugaton persze tudtak róla, de szándékosan hagyták, így dolgozták meg a piacot... mi meg kihúztuk magunkat, milyen ravaszak vagyunk... holott nekik dolgoztunk, ingyen, jutalékot se kaptunk érte...

FELESÉG Ez a dolog megszűnt. Nem is lesz többé. És ott vágnak át minket, ahol csak akarnak. Ez a mi vitánk lényege. Ő azt mondja, hogy megint lesz. Nem lesz. Le vagyunk mi értékelve. Nem vagyunk már érdekes ellenség. Nem kell belénk tőkét pumpálni. Folyton ezt mondom.

MÉRNÖK Igen, folyton ezt mondd.

VENDÉGNŐ Hogy elment az idő! Mi holnap...

VENDÉG Tényleg, milyen késő lett...

FELESÉG Maradjatok még, olyan ritkán, félévben, ha egyszer...

VENDÉGNŐ Ez a rohanás folyton, szörnyű...

Szedelőzködnek. Vendég, Vendégnő és utánuk Mérnök és Feleség ki. Csönd. Feleség és Mérnök visszajön

MÉRNÖK Alszik?

FELESÉG Mért, nem alszik?

Csönd

Majd reggel mosogatok.

Csönd

Mi van?

MÉRNÖK Miért?

FELESÉG Ki telefonált?

MÉRNÖK Egy haver.

FELESÉG Kicsoda?

Csönd, Mérnök leül, tölt

Ki volt az?

MÉRNÖK Emlékszel, pár éve, mikor is, három éve, amikor kint voltam Bordeaux-ban... Meséltem neked, hogy találkoztam egy helyes sráccal, jókat dumáltunk, iszonyú jó vicceket tudott...

FELESÉG Nem tudom, kiről beszélsz.

MÉRNÖK Pedig mondtam, tiszta kopasz srác volt, annyi idős, mint én, csinált egy jópofa programot a franciáknak, jól beszélt franciául, angolul, németül...

FELESÉG És?

MÉRNÖK Semmi, ő hívott

Csönd

Szarajevóból.

FELESÉG Mit keres Szarajevóban?

MÉRNÖK Oda való.

FELESÉG És most hol van?

MÉRNÖK Hát ott van, Szarajevóban.

FELESÉG Ahol lőnek?

MÉRNÖK Ahol lőnek... Hozzájutott egy telefonhoz, és azt mondta, most végighívja azokat... Nyilván, akik benne vannak a telefonfüzetében. Kérdeztem, honnét jutott telefonhoz, azt mondta, nem érdekes. Azt mondta, ők mindjárt meghalnak, éhen meg szomjan, és megfagynak, meg lelövik őket, és most végighívja az ismerőseit Európában, hogy fogadjanak örökbe egy-egy árva jugó gyereket.

Csönd

FELESÉG Milyen gyereket? Nincsenek is már jugók.

MÉRNÖK Jugó gyereket. Mindegy neki, horvát, szerb, bosnyák, az mind ugyanaz, egy a nyelvük, egy a kultúrájuk, és rengeteg az árva.

Csönd

FELESÉG És?
MÉRNÖK Ennyi.

Csönd

FELESÉG Majd holnap elmosogatok. Ágyazzunk, jó?... Most mi van? MÉRNÖK Képzeld el, ott ül a pali egy bunkerban vagy akárhol, a romok között, valahonnan szerzett egy telefont, lehet, hogy lopott az ENSZ-től egy rádiótelefont, mit tudom én, és készül a halálra, és végighívja fél Európát...

FELESÉG Igen, szörnyű... Na. Korán kelünk.

Sötét

2.

Sötét. *Baloldalt, kissé közép felé cigarettagyújtás, parázs. Krákogás*

FELESÉG Mi van?

MÉRNÖK Semmi. Aludj.

FELESÉG Hány óra?

MÉRNÖK Nem tudom, kettő, három...

FELESÉG Mit cigizel még most is? Minek szellőztetek, ha most is cigizel?

MÉRNÖK Arra gondoltam, mi lenne, ha, ha örökbefogadnánk egy gyereket.

Csönd

Úgyis akartunk még egyet.

FELESÉG Akartunk? Én akartam, te meg tiltakoztál...

MÉRNÖK Mert minden olyan bizonytalan. De hátha mégse.

FELESÉG Én már öreg vagyok hozzá, te csinálj magadnak. Minek örökbe fogadni?

MÉRNÖK Jó, persze, csak ez a telefon. Lehet, hogy holnap lelövik, és ez az utolsó kívánsága.

FELESÉG Már ne is haragudj, tehetünk mi arról, hogy azok ott lövik egymást? Segítsen rajtuk az ENSZ.

Csönd

És mirajtunk ki segít? Ha nem lesz munkánk? Ha ki kell mennünk? Vigyünk magunkkal még egy éhes szájat? Aki nem is vérszerinti? Azzal könnyebben befogadnak, azt hiszed?

Csönd

MÉRNÖK Sose értettem, miért nem segítettek a zsidókon. Hát, csak. Könnyebb volt nem tenni semmit. Tudták már az angolok, az amerikaiak, hogy mi folyik Auschwitzban, lebombázhatták volna a vasút-vonalakat, de nem. Egyszerűbb, ha megdöglenek. Most is ez van.

FELESÉG Van itt közülük pár ezer menekült, azokat nem hagyják éhen veszni, speciel ami adónkból etetik őket... Elvinnél egy családtól egy gyereket? Nagyapjuk, nagynénjük csak van. Gondolj bele. Aludjunk. Es ne gyűjts rá megint.

Csönd. A cigaretta elalszik

3.

Étkező. Feleség mosogat. Jön Mérnök

MÉRNÖK Szia. *(Leveti a kabátját, benyúl a fridzsiderbe, kivesz egy sört, kinyitja)* Már lefeküdt?

FELESÉG Le. Angolórán volt, vívott, leckét csinált, nem tudott megvárni...

MÉRNÖK Soká tartott, amíg megtaláltuk a hibát, a hardveres szúrta el... Figyelj, érdeklődtem a Menekültügyi Hivatalban, azt mondták, ők nem illetékesek, már sokan érdeklődtek, képzeld, hogy örökbe fogadnának jugó gyerekeket, de még nem volt rá példa, hogy lehetett volna... Azt tanácsolták, hívjam fel a horvát nagykövetséget. Nemis tudtam, hogy az már külön van. A telefonkönyvben nem is volt benne, de a szerbek magadták, na, ott egy pali adott egy számot, hogy Zágrábban van a bosnyákoknak egy nagykövetségük, képzeld, már ilyen is van, felhívtam, hátha valaki tud angolul, jelentkezett valami géphang, azt nem érttem. Akkor eszembe jutott a Sanyi, kértem, hívja fel őket ő, mert a Sanyi szerb... vagy horvát... az anyja révén, azt hiszem... Na, visszaszólt, hogy a követség száma megváltozott, megpróbálja kikutatni. Kikutatta. Elköltözött ott Zágrábban az a bosnyák nagykövetség. Beszélt valakivel, aki azt mondta, már sokan érdeklődtek mindenfelől, Nyugatról, németek, amcsik, ilyenek, de nem lehet, mert a bosnyák kormány engedélyre kell, és a bosnyák kor-

mány, tudod, amelyik folyton tárgyal, úgy döntött, hogy csak a háború befejezése után lehet, addig gyereket nem adnak ki, árvát se, mert bosnyák állampolgár... Rendes a Sanyitól, meg kéne hívni egyszer... És tudni kell az árva teljes nevét, és meg kell adni mindenféle adatokat, hogy nekünk itt hatalmas a fizetésünk... de csak a háború után... honnét tudják, mikor lesz vége? Ja, a Menekültügyi Hivatalban azt is mondták, nálunk árva nincs, csak félárva. Nem hittem volna, hogy ilyen nehéz. Miközben az egész világ tévén nézi a hullákat egyenesből.

Csönd

FÉLÉSÉG Kapsz egy hülye telefont, és odahagysz mindent...

MÉRNÖK Mit hagyta meg oda? Melóztam egész nap, csak lebonyolítottam pár telefont... Isteni vicceket tudott.

FELESÉG Kicsoda?

MÉRNÖK Hát az a pasas, aki hívott Szarajevóból. Szédületes volt a humora.

FELESÉG Nekem is szédületes a humorom, meg a gyereknek is szédületes a humora.

MÉRNÖK Most mit akarsz?!

FELESÉG Ne üvöltö, mert felébred!

MÉRNÖK Ébredjen fel, tudja meg, milyen világban él! Mért ne tegyek semmit? Pont én? Az is lehet, hogy nem lehet, de akkor is!

Kitámolyog hálóingben egy bakfis

FÉLÉSÉG Aludj, kicsim, semmi baj, apád ideges, elmúlik, semmi baj.

4.

Este. Étkező. Terített asztal, Mérnök, Feleség, Bakfis vacsorázik, a tévé a fridgesider tetején be van kapcsolva, riportok Szomáliából, Szarajevóból, Grúziából, mindenütt lőnek, hullák, egyebek. Talán a kis Irma Angliába szállítása. A Sky News vagy valamelyik német adó van bekapcsolva, nem a magyar tévé

FELESÉG Miért kell ezt néznünk?

MÉRNÖK Mert ez van a világban. Mindenki ezt nézi.

FÉLÉSÉG Hiába nézik, senki nem tesz semmit.

Csönd, esznek

MÉRNÖK Nemcsak a bosnyák kormány nem engedi, a szerb se.

Meg-érdeklődtem.

FELESÉG Ideje lenne abbahagynod.

BAKFIS Mi van?

FÉLÉSÉG Semmi.

MÉRNÖK A magyarországi szerbek szövetsége, van ilyen, nemrég elváltak a horvátoktól, az is próbálkozott ilyesmivel, árva szerb gyereket örökbe fogadni, de az se megy, a szerb kormány is tiltja. Szerb menekültek is vannak nálunk, senki sem tudja, mennyi. Azt mondják, évszázadok óta nem volt ekkora szerb betelepülés Magyarországra, valami Arzén nevű pátriárka óta, itt is akarnak maradni. Olyasmit mondanak, hogy a mohamedánok meg az albánok, azok is mohamedánok állítólag, nyomják a szerbeket fölfelé, északra, a Vajdaságba, hozzánk.

BAKFIS Nem hallom a híreket.

MÉRNÖK Akkor most nem hallod!

FÉLÉSÉG Mit kiabálsz vele? Örülj, hogy már érti, ezért járátjuk külön-órára!

MÉRNÖK Ha itt maradnak, előbb-utóbb megtanulnak magyarul, és magyarok lesznek, nem?

FELESÉG Már hogy lennének magyarok?

MÉRNÖK Hát mint régen a miccsodák, a kunok, a besenyők, akik menekültek és letelepedtek.

BAKFIS Hadd hallgassam meg, mit mondanak!

Csönd, csak a tévét hallani. Súlyos sebesülteket szállítanak Szarajevóban vagy másutt Boszniában, operálnak üres műtőekben gyertyafény-nél stb.

MÉRNÖK Sanyi azt mondja, találkoztunk, azt mondja, az itteni szerbek örülnek is meg nem is, most többen lesznek, pár száz éven át megőrizték a nyelvüket, vannak nekik költők, ilyenek, és most jönnek az újak Jugóból, és azok másfajta. Fura lehet nekik.

FELESÉG Mért nem hagyod már abba?!

BAKFIS Most mi van? Napok óta van valami. Mi van?

FÉLÉSÉG Apád kistestvért akar neked hozni Jugóból.

BAKFIS Mit?

FÉLÉSÉG Örökbe akar fogadni egy árva jugó gyereket.

Csönd

BAKFIS *(a távkapcsolóval elzárja a tévét)* Mért nem csináltok egyet? MÉRNÖK Örülne egy testvérnek, aki tizenhárom évvel fiatalabb nálad?

BAKFIS Nem tudom... De pár éve állítólag, ti mondtátok, azt mondtam, hogy szeretnék.

MÉRNÖK Ezt mondtad.

BAKFIS Mért nem lett?

MÉRNÖK Mert gyűlölöm, hogy ágyútöltelék kell nekik vagy munkaerő.

BAKFIS Es most mi változott? És akkor engem minek csináltatok?

Csönd

FÉLÉSÉG Teljesen irreális. Látod, azok se akarják, azok a kormányok.

Mért nem akarsz afrikai éhezõ gyereket? Ha már? Vagy román gyereket. Csempészik ki a román gyerekeket az USA-ba pénzért, itt szülik meg õket, biztos kereset, olyat mért nem akarsz? Mennyivel jobb egy jugó gyerek? Kínai árva nincs?

BAKFIS Mért nem lett nekem testvérem?

FELESÉG Igy is alig tudtunk megélni.

MÉRNÖK Gyereket mindig akkor csináltak, amikor nem lehetett megélni. Téged is akkor csináltunk. Ha a gyerekek lettek volna elég bölcsek, és csak jó körülmények közé akartak volna megszületni, rég kihalt volna az emberiség.

BAKFIS Akkor most mi van?

Csönd. Bakfis bekapcsolja a tévét, mutatják az éhezõket, a legyilkoltakat stb.

FÉLÉSÉG Tudod, ha a lányod olyan éhhaló lenne, mint te vagy, én ki-tekerem a nyakát.

MÉRNÖK En vagyok éhhaló? Ki hozta össze ezt a lakást? Két szoba étkező! Mennyi előleget kaptunk rá, mennyi hitel? Az apám, az éhhaló volt, ő igen. Nemis hagyott rám semmit. Gürcölt, és országot épített. Hozzá képest én egy ügyeskedő élődsi vagyok.

BAKFIS Nagypapáról beszélsz?

MÉRNÖK Róla. Ilyen-olyan hatalmas lakásokat ajánlottak fel neki, nem fogadta el, amíg mások szükösen élnek... Az volta fixa ideája, hogy majd egyszer mindenki egyformán jól fog élni. A te nagypapád, szegény, kommunista volt, egy idealista ökör, egy csodálatos, önzetlen ember. Akiről most nektek azt tanítják, hogy gyilkolt, rabolt, miegymás. Hát nem ő gyilkolt, nem ő rabolt, hanem azok, akik most is, csak más jelszóval. A nagypapádhoz képest én egy rohadt kizsákmányoló vagyok.

FÉLÉSÉG Nem eléggé.

MÉRNÖK Soha életemben nem alkottam semmit, nem hoztam létre értéket, loptam a nyugati licenceket, amik nálunk embargósak voltak, lekoppintottam, árultuk a nálunk is hülyébbeknek, ebből lett ez a lakás. Ha le fognak építeni, igazuk leSz. Én csak másolni tudtam, utánozni, lopni.

BAKFIS Lehet, hogy ki fognak rúgni?

MÉRNÖK Ha van eszük, igen. Ha van eszük, felszámolják ezt az egész szét.

FELESÉG Talán pont ezt nem kéne itt megvárni.

MÉRNÖK Te egy álomvilágban élsz! Hol van nekem konvertibilis tudásom? Mit tudok eladni Nyugaton? Százerezzel futkosnak kint a nálam jobb szakemberek, és azoknak sincs munkájuk. Pont engem várnának tárt karokkal!

FÉLÉSÉG Es akkor ide akarsz hozni egy idegen kölyköt.

MÉRNÖK Mert itt még mindig, jobb, mint ott, ahol lőnek.

FELESÉG Apád bepöccent, édesem, most lett kommunista, amikor már nem érdemes.

MÉRNÖK Egy fenét lettem kommunista, csak rájöttem, hogy már nincs meg, ami megvolt... Már nincs meg a hazám. Fogták és kihúzták a talpam alól.

FÉLÉSÉG Összevissza beszélsz.

MÉRNÖK Sanyi mesélte... lakott nála egy horvát csaj, volt neki egy elvált szerb férje, Belgrádban éltek sokáig, aztán a férj kiment Párizsba, ott tanít, de a volt feleségével jóban maradt, a nőnek lett egy horvát palija Splitből, de nem bírt Belgrádba utazni, na, akkora volt férj telefonálgatott Párizsból Splitbe az új udvarlónak, és átadta neki a volt neje Belgrádból küldött üzeneteit. De a nő már nem bírta Belgrádban, tudták róla, hogy horvát, ami korábban nem volt szempont, most az lett, kiközösítették, úgyhogy a nő eljött Pestre, ott lakott a Sanyitól pár hétig, és bögött, hogy neki Jugoszlávia volta hazája, és nincs többé hazája, úgy látszik, nem mindegy, van-e hazája az embernek... Aztán Pestről elment Zágrádba, mert ha ő horvát, hát akkor oda tud csak menni, de utálja őket, mert sovíniszta, ő nem bír sovíniszta lenni, és most Pestre telefonálgat a Sanyinak virágnyelven, és most Sanyi Pestről telefonálgat a csaj szerelmének Splitbe, mert a csajnak, noha, horvát, a horvátok lehallgatják a telefonját, mert Belgrádból jött. És ahogy ezt a Sanyi mesélte, rájöttem, hogy már nekem sincs hazám. Mindenki idegen. Kihozták az emberekből a legrosszabbat. Ez a szabadság, amiről annyit pofáznak. Persze biztos mindig ez történt, amikor változott a rendszer, nyilván negy-

venhét-negyvennyolcban is a szemét került fölül, meg ötvenhat után is, de ez most valahogy túl hosszú. En itt évek óta egyre jobban szégyellem magam, mások helyett. Es mit csinálók? Kussolok. Terep-szint veszek föl. Meddig lehet ezt bírni?

FELESEG És én mit mondok? Kanadába vagy Ausztráliába még beengednek. Csak le ne késsük.
BAKFIS Ki akartok vándorolni?

Csönd

Talán szólhatnátok.

Csönd

Vagy nélkülüm gondoltátok?

Csönd

MÉRNÖK Nyugaton harminc fölött már szóba se állnak az emberrel, az nekik már öreg. Es mi vagyok én? Egy szar balkáni. Úgyhogy nézzed azt a tévét, és magoljad be az összes létező nyelvet, fizetjük, amíg bírjuk, és menj, amíg mehatsz. Es hagyj itta hülye balkáni szüleidet, édes, lányom, minél hamarabb.

Csönd. Valami időta hirdetés megy a tévében

5.

Presszó jobboldalt, elől, kis térben. Jelenet közben valaki az asztalra borul, hányni kezd, kicsipelik. Vacak diszközene szól, elég halkan. Mérnök, Újságíró

ÚJSÁGÍRÓ Nemzetközi újságíró-igazolvány kell hozzá, és Zágrábban bizonyítani kell, hogy az a lap, amelyik az ajánlólevelet írta, tényleg létezik. Mi kivittünk a lapból pár példányt, meg is nézték, bár egy kukot se értettek belőle. Golyóálló mellényt ott csak egyet adtak, de mi vittünk magunkkal itthonról, elég jó, izraeli. Zágrábból csak szállító-repülővel lehet menni, polgári légitforgalom nincs. Van egy ilyen repcsin nyolc-tíz hely a segélycsomagok között, amelyeket ledobálnak vaktában, kicsit fapados. De csak nemzetközi újságíró-igazolvánnyal engednek fel, más igazolvány nem jó. A helyi újságírók például nem repülhetnek. Ha esetleg tényleg ki akarsz menni, márkát vagy dollárt vigyél, mást nem fogadnak el, és hát minden pénzbe kerül. Es mindent az UNPROFOR intéz, nem lehet őket megkerülni.

MÉRNÖK Es mond... Hogy lehet kitelefonálni Szarajevóból? Ha minden ki van kapcsolva...

ÚJSÁGÍRÓ Lehet, végül is mindent lehet, csak pénzkérdés. Mi is telefonon adtunk tudósítást. Vagy a satelittelefont használod, ilyen a nagy társaságoknak van, például a BBC-nek, elég drága, vagy a nagyobb szállodákból, az is drága, egy perc minimum negyven márka. Minden drága. Három márka egy kávé, tizenöt márka egy üveg sör, öt márka egy doboz cigi, ötven márka fél kiló hús... De mondom, csak nemzetközi újságíróival engednek be, és ami a lényeg, kifelé. Vagy akkor, ha valaki az UNPROFOR alkalmazottja, ami, gondolom, te nem vagy. Azt el lehet intézni, szerintem, hogy kapjál Pesten nemzetközi újságíró-igazolványt... lehet, hogy szarakodni fognak a Szövetségben... mi vagy te, mérnök? Biztos van valami technikai újság, ott megdumálsz a szerkesztőket, adnak neked valami papírt, hogy dolgozol nekik, azzal bemész a Szövetségbe... Szólok valakinek odabent... Lehet, hogy ez is pénz, de még nem márka vagy dollár, csak forint, ez azért különbség... Egyébként fura hely, érdemes kimenni... amikor mi kint voltunk, nem is volt annyira veszélyes, csak a sznajpercek utcáit kellett elkerülni, a sznajper, az az orvlövész, így mondják, angolosan... A hegyekből be lehet lőni bizonyos utcákba, szoktak csak úgy lövöldözni, akit érnek, ki is van írva, vigyázz, sznajper, ott mindenki rohan. Még nem volt hideg, de már fázunk, télen ne menj ki, mert fűtés, az nincs... Víz se... Még egy színházi előadást is láttunk: Beckett Godót-ra várva, Susan Sonntag rendezte... elég szar előadás volt, de hát nekik valószínűleg azt jelenti, hogy mégis van élet...

MÉRNÖK Mit, ki rendezett?

ÚJSÁGÍRÓ Egy Beckett-darabot, világhírű, abszurd... Nem ismered? nálunk is ment többször... A Susan Sonntag egy New York-i nő, nagyrészt tőle függnek a Nobel-díjak, balos csaj volt, olyan filozófus, liberális, a fél mellett leoperálták, akkor írt valamit a halálról is... és elment New Yorkból Szarajevóba, megrendezni bosnyák színészekkel azt a darabot; jó, lehet azt mondani, hogy már kifingott a népszerűsége, és ezzel akar visszakapaszkodni a világhírbe, de azért mégis bátorság, nem? Maradhatott volna otthon is, a seggén, amiben vagy van áttétel, vagy nincs. Még idehaza láttam egy tisztes francia dokumentumfilmet Szarajevóról, egy Levy nevű francia csinálta, azóta az egész francia filmes szakma nekiment, hogy ki akar tűnni, élőködik a hullákon, pedig a film jó... Azt mesélték, sose

volt biztos, odaérnek-e a színészek a próbára, mert folyton lőttek... és nincs világitás, úgyhogy gyertyafényenél játsszák... De ha valami kevés áramot kapnak, a színház is előnyt élvez meg a pékségek, meg a kórház... érdekes... Áram akkor van, ha vagy a bosnyákok kezén levő erőmű bír adni, vagy ha megegyeznek a szerbekkel, adnak nekik ennyi meg ennyi megawattot, és a szerbek ezért adnak ugyanannyit Szarajevónak... Háborúznak, és közben üzletelnek... Es nézik az előadásokat, tele volt, amikor mi néztük, persze dolguk úgyszincs... Ülnek vagy a romos lakásban, vagy a pincében, és várnak... Két éve várnak, vagy másfél éve, nemis tudom... Jegyre kapnak kevés kaját a segélyből, csak abból él, akinek már nincs valutája, és várnak. Kérdeztem, lopják-e a segélyt, mert a helyi önkormányzat osztja szét, mondták, lopnak, de nem többet mint normális, azt mondják, aki ott kövér, az vagy beteg, vagy lop. És voltaképpen örülnek, hogy teljes blokádot húztak köréjük a szerbek, mert így a falvakból nem bírnak bemenni a menekülők, sok százezer ember, mert ha azok bejutnának, mindenki éhen veszne. Nem tudom, lehet, hogy a helyiek utálják, hogy jön kívülről egy valaki, úgy érzékeltet, tettek is erre célzást, de kevesen tudnak angolul, tolmácsunk meg nem volt; úgy volt, hogy velünk jön, de az utolsó pillanatban beszárt és beteget jelentett, úgyhogy senkivel se tudtunk igazán beszélni... Nehéz így riportokat csinálni, ott voltunk, ott voltak ők is, valami basic Englisht használtunk, a lényegét kitaláltuk, így is adtuk le... De hát három napot voltunk összesen... De azért izgalmas volt, minket is le-lőhettek volna... Most ne gondold, hogy azért mentünk, hogy meg-mutassuk, milyen fasza gyerekek vagyunk... Persze fura érzés, hogy mászkálsz az utcán, azok vizet hordanak, sorban állnak kenyérért, a sorba bármikor belelőhetnek, szoktak, ilyenkor jó sokan kinyífnak, az UNPROFOR katonák a páncélos járgányaikból nézik, nem segítenek, te ott vagy velük, nézed őket, a kortársaidat, csak éppen te felülhetsz a repülőre és szépen hazamehetsz, ők meg nem, és talán holnap... En nem vagyok művész, hogy ezt megírjam...

MÉRNÖK Kamerát nem vittetek?

ÚJSÁGÍRÓ Nem. Gondoltam rá, lehetett volna, de minek? Látjuk a tévében egyenesben, az egész világ látja... és mi van? Mennyi felvétel maradt Auschwitzról meg Katynról is... néha vetítik... és mi történik, kit érdekel? Gyerekkoromban a kezembe került Josephus Flavius könyve a zsidó háborúról, még a római időkben, van benne egy jelenet, több száz üldözött zsidó beszorult egy barlangba, és hogy ne kerüljenek római fogságba, a férfiak leölték először saját gyerekeiket, aztán a saját feleségüket, végül önmagukat, illetve egymást, az utolsó önmagát, ha jól emlékszem... több százan... előtte megtárgyalták, megszavazták... Évekig kísértett ez a kép, gondoltam, nem igaz, írói kitaláció... Pár éve olvastam, hogy megtalálták azt a barlangot, és pont annyi csontvázat, gyereket, nőét, férfit, mint amennyiről Flavius beszámolt... Már akkor is...

MÉRNÖK Biztos, hogy ki lehet telefonálni Szarajevóból?

ÚJSÁGÍRÓ Mi?

Csönd

Mondom, hogy mi is kitelefonáltunk, a lapnak.

MÉRNÖK Úgy értem, egy helybéli lakos, aki nem újságíró.

ÚJSÁGÍRÓ Hát ha megfizeti... márkában... Valutáért mindent lehet.

Mért, nálunk nem?

MÉRNÖK Szóval azt mondd, hogyha egy pali, mondjuk, elhatározza, hogy végítéléfonálja Európában az ismerőseit, akkor valutáért megteheti?

ÚJSÁGÍRÓ Meg. Mondom, hogy meg. Letejeltünk a BBC-nek, és mi is adtunk. Mit gondolsz, nem üzletelnek ott a békefenntartók is? Főleg a keletiek, az ukránok, az ilyenek... Baromi üzleteket kötnek, szerintem fegyvereket is árulnak... Mért, azt szerznéd, ha nem lehetne kitelefonálni?

MÉRNÖK Azt.

Csönd

De hát ha megteheti, akkor nem hallucináltam.

ÚJSÁGÍRÓ Elárulnád, hogy...?

MÉRNÖK Semmi, kaptam egy hívást Szarajevóból a napokban, egy ottani haver, megkért valamire... de elkezdtem kételkedni, valóban hívott-e, vagy csak képzelem...

ÚJSÁGÍRÓ Nem vagy benne biztos, hogy hívott?

Csönd

Utána lehet nézni... (Jegyzeteket vesz elő, lapozgat) Van egy saját rádiójuk nekik, mármint a muzulmánoknak, Radio Zid, azt jelenti, hogy Fal Rádió, van egy számuk, de Philadelphiában vagy Pittsburghban, azon keresztül lehet elérni őket ott, Szarajevóban, bizonyos Zdravko Grebo a vezetője, várjál, mindjárt meglesz a száma, és ugyanabban az épületben van az International Rescue Committee, az egész a Soros BIH-alapítványhoz tartozik. Soros egymaga több pénzt nyom a muzulmánokba, mint az összes nyugati állam együtt-

véve, azt a számat is meg tudom adni, várjál, és ők a műsorban megkérdezhetik, hogy a haverod tényleg hívott-e téged, állítólag ezt az adást tudják fogni, csencselnek az UNPROFOR katonákkal rendesen, a kurvák állítólag nemcsak pénzt kérnek, hanem ceruzaelemet is, az ott nagyon nagy érték... majd szólnak a havernak, akik hallják... Na, itt van, ird föl!...

MÉRNÖK Kösz, nem kell. Biztos, hogy hívott.

ÚJSÁGÍRÓ Azért még fölírhatod.

MÉRNÖK Kösz, nem kell. Hívott, és kész. Nem fogom kerestetni. Meg-tudná, hogy kételkedtem benne, holott csak menekülni akartam... Sokat segítettél, még egyszer kösz. (Feláll, kislét)

6.

Étkező. Feleség, Barátnő

FELESÉG A szabadságát kivette, ezt se tőle tudom, betelefonáltam a munkahelyére, ott mondták. Ő meg közben úgy megy el hazulról, mintha munkába menne...

BARÁTNŐ Mégis nő lesz.

FELESÉG De ez nem olyan. Mániákus, azóta a hülye telefon óta.

BARÁTNŐ Mért, hány éve vagytok házасok?

FELESÉG Tizenhat... nem, tizenhét éve...

BARÁTNŐ Mondom én. Ezt úgy hívják, midlife crisis. A férfiak ebben a korban megörlődnek. Meg a nők is.

FELESÉG Ezt mondta a pszichológus is, meg hogy családterápiára...

De ezt meg se merem említeni neki, nemhogy odavonaszolnám egy rendelőbe... őt?!

BARÁTNŐ Ti még hetente hányszor?

FELESÉG Nem számolom. Ritkán. Nem mindegy?

BARÁTNŐ Szerezz be egy pasit. Vagy vágjál bele egy vállalkozásba.

FELESÉG Azt mondta a pszichológus, hogy nyílt házasság, meg hogy a konfliktusokat verbalizálni kell... egy barom. Ami lényeges, azt azért meg szoktuk beszélni, vagyis eddig, a gyerek jövőjét, hogy ki kéne menni... Ha véletlenül megjön, te véletlenül ugrottál fel, útközben...

BARÁTNŐ Már mondtad, nem felejtettem el.

FELESÉG Ne haragudj.

Csőnd

Hogyne bánjam, ha fiatal szeretőt talált magának, inkább örüljek... ezt mondta a barom... Mondom neki, én nem másik nőre vagyok féltékeny, hanem Szarajevóra... Láttad volna, hogy nézett rám... megremültem, hogy azonnal bevitet a zárt osztályra... Hogy figyeljem meg, van-e még reggel erekciója...

Csőnd

BARÁTNŐ Nem olyan hülye az a pszichológus... az enyim onanizál... rám se néz, csak amikor azt hiszi, nem látom vagy alszom, akkor kezdi markolászni... ráncigálja... Utána meg elégedetten horkol... Ennél az is jobb lenne, ha megcsalna, de nem csal meg, gyáva, így nevelték, valami kurvanagy büntudatot neveltek bele, persze minden házasság borzalom, ha meghallgatod őket, mind... Fel tudnám négyelni. Es nem szólok. Biztos ő is elvágna a nyakamat, ha lenne bátorsága, de nincs... nekem sincs... az is egy kielégülés, úgy veszem észre, hogy fenntartjuk a látszatot... Ha társaságba megyünk, csevegünk... Intézzük a közös dolgokat... Tudjuk csinálni, de szörnyű erőfeszítés... biztos neki is... Mit bánom, hogy neki is, mért nem megy a francba... Közben tudom, a lakás, a gyerekek, hol lakna, nem bír venni magának... Ha gazdagok lennénk... persze ez is mellékes, nem azon múlik... Olyanokat álmodok, hogy a gyerekek kizuhannak egy felhőkarcolóból, ő utánuk ugrik, én csak állok és vigyorgok... miket álmodhat ő?!

Kulcs zaja a zárban

FELESÉG Te véletlenül vagy itt, felugrottál, éppen útba estünk...

7.

Étkező. Mérnök, Sanyi, Feleség

SANYI Nézd, én ebből most mára legszívesebben kiszállnék. Telefonálok, összehozlak itteni szerbekkel, menekült szerbekkel, úgy értem, azok értelmiségiek, és itt akarják kihúzni valahogy, nem akarok besározódni... De nem tudok többet tenni, én végül is magyar vagyok, a vezetéknevem magyar, nem tehetek róla, hogy az anyám szerb... nem is tudok én olyan jól szerbül, csak amit a nagyanémknél tanultam gyerekkoromban, falun, nyaraláskor... Megszívták szegények a láncos kutya korszakot, a nagyapámat el is vitték, négy

évet ült, nekem nem muszáj nemzetiségnek lennem, amikor az apám magyar, a gyerekeim magyarok, a feleségem magyar, illetve szlovák, de szlováku már a nagyszülei se igen tudtak... Ha itt beül egy kemény vonal, elkezdik firtatni, nem kell az nekem. Ha már sehol a világon senkinek se kellek, akkor magyar vagyok... nem valami jó státusz, minden szlávokénál alacsonyabb, még a zsidóknál is alacsonyabb... de ha már így alakult... akkor magyar vagyok. Hiába mondanám nekik, hogy Petőfinek tót volt az anyja, rác az apja... Meg nem akarok átjáróházat a lakásomból...

Feleség italokat, rágcslálnivalót tesz eléjük

Az a helyzet, hogy ebből a kurva háborúból a magyarok profitálnak. Biztos van az embargó miatt valami veszteség, de nekem ne mondja senki, hogy mi nem szállítunk fegyvert a horvátoknak meg a bosnyákoknak... ezt nem mint szerb mondom, és biztos szállítunk a szerbeknek is, ha más nem, akkor üzemanyagot... nem létezik, hogy ki ne játszanánk az embargót... mint mások is, az összes nagyhatalom, amelyik az embargóra szavazott, meg az oroszok, akik szintén megszavazták... a nép, az biztos nyér vele, a déli határon nagyban megy a feketeereskedelem, mindenki jól jár, a vámosok is... és azt tudom, hogy az egykori Jugóból Pesten, meg Pécsen, meg Baján, meg ilyen helyeken jönnek össze az üzlettársak, mert üzletelni muszáj, nagyon szépen kereskednek egymással a szerbek, a horvátok, a macedónok, pont itt, olyan bulikat rendeznek öregem a jobb kocsmákban, hogy öröm nézni... én nem nézem, de hallok róluk a lenti rokonoktól, és magyaroktól, akik látják... vagy akik szállítanak azokba a kocsmákba... a legújabb mercikkel jönnek a palik, mindegy, horvátok, szerbek, macedónok, még az albánok is jönnek, meg az oroszok persze, az egész maffia... és itt költik el a lóvéjukat... ami különben szerb szó, ha nem tudtad volna, zsákmányt jelent, mert lovit, az annyi, mint vadászni... Mit tehetnek azok arról, hogy mások háborúznak? Istenkém, ha ez van, hát megszédik magukat. Es itt mossák a pénzüket, Magyarországon. Itt ruháznak be, persze magyar a kft, csak éppen a tőke származik délről... Emlékszem, volt olyan jelszó régen, hogy legyen Magyarország Kelet-Európa Svájca... Hát az. Itt aztán nem nézi senki, kinek honnét van a pénze. Hogy csak farmereket csempészett-e Triesztből Szlovéniába, vagy kirabolta a bosnyák falvakat... Itt nyit egy vendéglőt, persze magyar a kft., és kész. A bank itt nem nézi, a bejegyzésor nem nézik, és én mint magyar azt mondom, ne is nézzék. Ha ez itta népek országúta, mindig az volt, ezután is az lesz, akkor legalább szedjük be a vámot. Másból itt nem is lehet megélni.

FELESÉG Vegyen, ne kelljen kínálni.

SANYI Közben viszont persze életveszély. Mohács környékén van egy menekülttábor, oda horvátok menekültek Szlovéniából, a szerbek elől meg minden elől, és akkor jöttek a horvátok szépen dzsipekkel, összeszedték az összes férfit. és vitté köket vissza. A nők meg a gyerekek maradhattak. Nem volt kényszer, csak megmondták nekik, ha nem mennek, soha többé nem térhetnek vissza Horvátországba. Nehezen tudom elképzelni, hogy a magyar határőröknek ne tűnt volna fel, mennyi dzsip jött üresen, és hány embert visz ki... Vagy le voltak fizetve, vagy államilag... Hívtak nemrég egy szerb lakodalomba, még tűnődtem is, ne menjek-e el, egy osztálytársam lánya ment férjhez, isteniek az ilyen lakodalmak, eltartanak pár napig, eszem-iszom, dínom-dánom... aztán megüzenték, de nem postán, hogy nem ott lesz, ahova tervezték, hanem egy kisebb fogadóban, messzebb... na, akkor mégse mentem, ha annyira félnék, hogy túl nép-szerű helyen nem merik megtartani, mert jöhet akárki néhány kézigrántással... kell az nekem? Ahogy kinyírták azt a családöt Szegeden, azt mondják, a kicsi gyerekek a homlokuk elé emelték a kezüket, védekezésül, a kezükön át ment a golyó az agyukba... és ugyanakkor Palicson meg Szabadkán is öt hónapos csecsemőt is le-mészároltak...

FELESÉG Mondja már meg neki, hogy hagyja abba, semmi értelme. SANYI Már mondtam. De félszívvél. Az ember hallja a híreket... Tényleg, mért nem lehet csinálni valamit, mért nem lehet segíteni? Ezt én nem mint félszerb mondom. Hanem mint félemler. Az egész ember biztos ki tudna találni valamit, de ma a világon csak félemlerek élnek mindenütt. Közben az a vicc, hogy a muzulmánok, ott Boszniában, azok a vérszerinti szerbek, és akik szerbnek mondják magukat, talán nemis azok... Mert amikor a törökök Boszniában tértettek, akkor ott a tiszta szerbeket tértették, és aki nem lett muzulmánna, az később jött akárhonnán, és nem is volt szerb..

MÉRNÖK Hogyhogy?

SANYI Vannak elméletek, hogy az iszlámot azért sikerült pont Boszniában elterjeszteni, mert az ottani egyház nem törődött azzal, hogy a népet megnyerje, magába zárkózott, a bogumileket is azért engedték be éppen oda, miközben máshonnet kiüldözték őket... Úgyhogy a nép körében nem volt ellenállás, vallás, vallás, nekik mindegy... Igazuk is volt, szerintem. Túl kell élni. Aztán arra is van elmélet, hogy mind a szerb törzs, mind a horvát törzs később települt be arra a vidékre, az ott élő szlávok fejére, mert a szerbek is, a horvátok is törökök voltak... csak aztán átvették a nyelvüket... ahogy a bolgárok

is törökök, azokra meg a szlávok telepedtek rá, és a nép átvette a nyelvüket, az a fordított eset... Véséig itt semmihez se lehet kezdeni... Illetve lehet, ha van fasizmus, ha fajelmélet van... Ez az egész világ úgy, ahogy van, fasiszta. Jobban mondván náci. Valamitől ez a jó nekik, mármint akik a dolgokat intézik. Azt nekem ne mondja senki, hogy a nagyhatalmaknak ez a vérontás nem jó. Még nekünk, magyaroknak is jó, hát még nekik. Az oroszok pénzelik a szerbeket, a németek pénzelik a horvátokat, a muzulmánok pénzelik a bosnyákokat, ez egy világháború, kicsiben, és az amcsik pénzelik az oroszokat, hogy pénzeljék a szerbeket, akik ölik a bosnyákokat meg a horvátokat, akiket viszont az amcsik szövetségei pénzelnek... Ha én látom ezt, ők ne látnák? Nekik ez a jó, gyárthatják és eladhatják a szar fegyvereiket, csökkenthetik a munkanélküliséget, segélyként elsózhatják az eladhatatlan termékeiket, nem annak jó a segély, aki kapja, hanem annak, aki adja... meg hivatkozhatnak ilyen-olyan veszélyre, felpörgethetik a hadiiparukat, énnekem ilyen elavultan marxista a nézetem...

MÉRNÖK De mért pont ott? Ők nem tettek semmit, hogy így legyen?

SANYI Biztos tettek, de olyat mindenütt tesznek, és mégse ez lesz belőle. Szerintem itt az van, hogy a térség le van értékelve. A Tito idején még fontos volt az Adria meg a Földközi-tenger stratégiaiilag, tömtek is őket pénzzel a ruszkik is meg az amcsik is, ebből lett a hatvanas-hetvenes években a jugó csoda, aminek a hülye magyarok a csodájára jártak, azt hitték, belülről van, egy frászt volt belülről, munkástanács, önkormányzat, öngazgatás, ugyan, nagy porhintés volt az egész, csak a magyarok szopták be... de közben fejlődött a haditechnika, a térség elvesztette a jelentőségét, és akkor ott már minden meg van engedve. Engem mint magyart ez aggaszt. Hogy itt szabadság van. Mire vezet a szabadság? Hát erre. Tiszta életveszély. A legbarmabb barmok elszabadulnak, egy idióta liberális filozófia nevében, ami talán Nyugaton működik, ott is egyre kevésbé, de itt, a félbarbárok között, nem fog működni soha.

FELESÉG Azért azt ne mondja, hogy ott Boszniában évszázadokon át sose gyilkolták egymást, és most nincs mit megbosszulniuk...

SANYI Márpedig ezt mondom. Soha a bűdös életben semmi bajuk se volt egymással, együtt éltek, egy a nyelvük, egy a kultúrájuk, a vallással sose törődtek, összevissza házasodtak, a kutyát se érdekelte, ki a szerb, a horvát, a bosnyák, a hercegovác...

FELESÉG Hogyhogy egy a nyelvük?! Azok külön nyelvek, a szerb meg a horvát, nem? A szerb olyan, mint az orosz, a horvát meg, nem tudom, de azt nem cirill betűvel írják...

SANYI Már hogyné lenne egy a nyelvük, kezicsókolom? Volt egy pasas, ott született egy isten háta mögötti hercegovinai faluban, úgy hívták, hogy Vuk Karadžić, ez nem a mostani Radovan Karadžić, a szocreál költő, aki hatvannyolcban balos volt, most meg náci lett, na, ez a Vuk a faluja nyelvjárását tette meg szerbhorvát irodalmi nyelvének, ő volt a jugó Kazinczy, és azért tehetette, mert ezek ugyanannak a nyelvnek a nyelvjárásai. Speciel Bécsben élt, mert Bécs félt az orosz pánszláv hatástól, úgyhogy megcsináltatta a szlávokkal a bécsi támogatású szláv nyelvújításokat... nem sok sikerrel, ami az orosz hatást illeti, persze... de ezt szívták meg a magyarok, szóval mi, ebből lett Trianon. Tetszik tudni, mekkora a különbség a szerb meg a horvát között? Kisebb, mint a szögedi meg a palóc között. És soha senki se vonta kétségbe, hogy az mind magyar nyelvjárás. Bosnyák nyelv meg egyáltalán nincs, nem is lehet. És hogy milyen ábécével írnak?! A magyart is lehet cirilllel írni... vagy héber betűkkel, a feleségem a pesti zsidó iskolába íratta az egyik gyerekünket, a Lauderba, mert mit lehet tudni, és én nem elleneztem, holott nálunk senkise volt zsidó, ott a magyar szavakat íratják velük héber betűkkel, hogy szokják, és lehet. Tessék elolvasni az angolul írt szlavisztikai cikkeket, pompásan át lehet írni az orosz szövegeket latin betűre. Az ábécé, az ha-talmi kérdés, nem pedig nyelvi. Vannak ázsiai népek, akik a múlt században kaptak latin ábécét, jött a szovjethatalom, kaptak cirillt, most meg felbomlott a Szovjetunió, erre elkezdtek arab betűkkel írni. És ugyanaz a nyelvük, kezicsókolom. Mindegy, én csak azt mondom, és tessék nekem elhinni, mert ez engem egy időben mint programozót is kezdett érdekelni, kár, hogy nem igazán, mert kimehettem volna Amerikába és milliókat kereshettem volna a hadiiparban, ahol nyelvészekkel, például az introvertált latinosokkal írtak programokat éveken át, csak hülye voltam és maradtam, hogy amit sokáig szerbhorvátnak hívtak, az egy nyelv, csak két, illetve négy nép használja...

MÉRNÖK Négy? Nem három?

SANYI A crnagorácok is, mármint a montenegróiak, és a bosnyákok, a szerbek és a horvátokon kívül. És tessék nekem elhinni, hogy ezek a népek egymást soha nem bántották. Illetve a második világháborúban igen, volt egy németellenes szerb királyi hadsereg, a csetnikek, ezek harcoltak a németek, a horvátok meg a kommunisták ellen, volt egy horvát fasiszta hadsereg, ezek a németek oldalán harcoltak a szerb csetnikek meg a kommunisták ellen; és volt a kommunista hadsereg, amelyben vegyesen voltak a nemzetiségek, és azok harcoltak mindenki ellen. Azt állítják, hogy egymás között a jugók több jugót öltek meg, mint a németek. Ezt el tudom képzelni. De nem nemzetiségi alapon, kérem szépen. Legföljebb a magyarokat

irtották a háború után nemzetiségi alapon, ahogy a szerbeket meg a zsidókat a magyarok a háború alatt. Ez volta bosszú. De hogy Boszniában és Hercegovinában nemzetiségi alapon irtották volna egymást, az hazugság. Még a törökök se. Soha senki. Ez a nyugati sajtó irtózatossá hamisította. Ez új, kérem szépen. Ez nagyon modern. Es az is valami elképesztő hazugság, hogy vallásháborút vívtak volna ezek a népek egymás ellen valaha. Sose jutott eszükbe, tessék nekem elhinni. Még a muzulmánoknak se. A muzulmánok évszázadokon át senkit meg nem öltek a hitéért. Most persze már igen, ez is modern dolog. Rabszolgát szedtek, janicsárokat képeztek, gyaurnak hívták, aki nem volt igazhívó, de csupán a hitéért vagy a származásáért nem bántották. Terjeszkedtek, persze, és háborúztak. De a vallásháború meg a fajgyűlölet európai találmány. Es ami ott most folyik, az a mostani nagyhatalmak irtózatossá hazugsága. Azóta az iszlám is átvette, most már az is európai iszlám, ha meg tetszik engedni. Az egész fundamentalizmus, úgy, ahogy van, bármely vallást illetően, európai öröklet, ideológiai fegyver, amivel a nagyhatalmak Napóleon óta élnek. Es most már persze nem is lehet visszavonni, lehet, hogy béke lesz egyszer a volt Jugóban, de olyan béke, hogy évszázadokig tart majd a vendetta. Most már igen. De ez új. Ez a modernség, tetszik tudni. Ez a huszadik század hozadéka. Ez a tömeggyilkosság szépséges ideológija. Rosszabb, mint a legsötétebb középkor. Akkor azt mondták, te boszorkány vagy, és megégették. De azt nem mondták, hogy az anyád meg a lányod is boszorkány, meg az egész nemzetiséged a hetedik izzig felmenőleg és a hetedik izzig lemenőleg, és elégetjük mindet.

Csönd

FELESÉG Mit tölthetek?

SANYI Kösönöm, mindegy. Azt mondják otthon, vigyázzak, sokat iszom újabban. Lehet.

FELESÉG Maga úgy beszél, mintha bosnyák lenne.

SANYI Nem vagyok bosnyák, én csak néha jártam arrafelé, és mindig megvendégeltek, akár mint magyart, akár mint szerbet, és minden-ki, a horvátok is, a muzulmánok is... a szögedi is... még a zsidók is, mert azok is vannak, ugyanúgy néznek ki, ugyanazt a nyelvet beszélik, vallásos meg ott alig van... Az a város, az úgy internacionális, mint Párizs vagy New York, ott sose gyűlöltek egymást az emberek, és azt mondják, most se ott, a városon belül... Mért kéne nekem bosnyáknak lennem, tessék mondani?! Őket bűnözők lövik, ők pedig nem lőnek vissza, vagy alig bírnak visszalőni. Tessék elképzelni, hogy a szegedi és a dombóvári magyar csapatok bekerítik Pécsét, és elkezdik löni, csak azért, mert Pécsett maradt egy dzsámi meg egy minaret. Tessék elképzelni, hogy a szegedi csapatokat az oroszok pénzelik, a dombóvári csapatokat meg a németek, és a pécsiek nem kapnak se ételmezt, se fegyvert, és kénytelenek a török segítséget elfogadni, ha életben akarnak maradni...

MÉRNÖK Ez mégse olyan, nálunk alig van nemzetiség, a cigányok kivételével...

SANYI De hát ott sincs! Azok nem nemzetiségek, az egy nép, ezt magyarázom félórája... Egy a nyelvük, egy a kultúrájuk... most már elég rég a történelmük is...

FELESÉG Ne haragudjon, akkora csehek meg a szlovákok is, és mégis szétmentek...

SANYI Az más, az két nyelv, tényleg, noha nagyon hasonló, és ami a lényeg, a mentalitásuk más... a csehek szláv osztrákok, a szlovákok meg teljesen magyarok, tessék nekem elhinni, teljesen magyar a lassúságuk, a korlátoltságuk, a hangsúlyuk az első szótagon, a hosszú meg a rövid magánhangzóik... Mégiscsak ezer év együttélés... Nem mintha a szlovákok tudnák, hogy hiába beszélnek szlávul, az magyar... persze a magyarok se tudják... Ez az egész nemzeti dolog, ez nem létezik, sose létezett, ezt a múlt században találták fel a leghülyébb, a legtehetségtelenebb emberek, hogy megéljenek valamiből, mert nem volt szaktudásuk, de hatalmat akartak... Tessék megnézni a magyar nációkat, hát kik azok? Ugyanolyanok, mint akik a szarajevói polgári lakosságot lövik... Ez egy nagy internacionalizmus, tessék elhinni, amit a náci csinálnak maguknak... Nekem azt ne mondja senki, hogy nem ugyanazok pénzelik az összes náci a világon, dehogynem... és hogy ők egymással nincsenek ki-egyeztve...

FELESÉG Ezt mondom én is... csak azt nem tudtam, hogy Jugóban is... (Tölt mindenkinek)

Isznak. Csönd. Isznak. Csönd. Isznak

8.

Vendéglő. Cigányzenés mulatóhely. Az elegáns újgazdag közönség mulat. Soka külföldi, a németek a leghangosabbak. Esetleg délszlávok is vannak köztük. Az egyik asztalnál, hátul, a többiek által jórészt takarva, Mérnök és Külpolos beszélget. A hangzavarban csak úgy halljuk őket, hogy mikroport van rajtuk. Nem baj, ha jó ideig nemis látjuk, me-

lyik asztalnál ülök beszélgetését halljuk. Az előtérben a primás meg a kontrás húzza hol egyik, hol másik asztalnál. Az énekesnő egy emelvényen a cimbalmos mellett danol. Pincérek szaladgálnak gazdagon megterített tállakkal

KÜLPOLOS És hova mehetek én? Egy magyar külpolitikai újságíró... Aki hivatalos szakiró volt az átkosban... noha pártonkívüli... és ami annak idején bátornak számított, mert megírt néhány dolgot, és nem csak hazudott, vagy elhallgatott... ezek relatív érdemek, elévültek, ha ma nem dörgölődzöl valamelyik párthoz, mindegy, melyikhez, védtelen maradsz és kicsinálnak. En, sajnos, finnyás voltam világ-életemben. Az a baj, hogy mindig visszautasítottam, hogy az államvédelemnek dolgozzam vagy a katonai elhárításnak... azokat ugyanúgy átvették, mint egykor a komcsik a nyilasokat... Neked legalább szakmád van.

MERNŐK Szakmám, nekem? Tíz évvel azután, hogy kijöttem az egyetemről, már rég elavult, amit ott tanultam. Most meg már...

KÜLPOLOS Te elmehetsz maszekolni, tudod, mi a harapófogó meg a subler, de mit tudok én? Tudok angolul, németül meg franciául, ahogy egy magyar tudhat. Évtizedeken át gyűjtöttem magamnak újságkivágásokból egy archívumot... főleg Ázsia érdekelt... tudod te, a nagy nyugati lapoknak milyen archívumuk van? persze számítógépen: gigabájtok tömege... azén kis archívumom, amitől nem bírok mozogni a lakásban, egy rakás szemét. Talán gondolkodni, egy kicsit megtanultam... érdekel az valakit? Nyápic kis huszonéves juppik döntenek a világ sorsáról valahol Washingtonban, akik annyit se tudnak semmiről, mint egy zulkaffer. Kérlek szépen, én ifjú újdondáskoromban az éjszaka telexen érkezett slejfní alapján, amit a katonai lehallgatás készített a Szabad Európa előző napi adásából, legföljebb hatflekkes anyagot diktáltam le a gépirónőnek, és még hét előtt elvitték, a PB-tagok kapták meg. A katonai lehallgatás is rövidített, én is, és akkor eltűnődtem. Én ugyanis hallgattam a Szabad Európát is meg más rádiókat is, meg benne éltem az életben, de a mi főnökeinknek, akik a döntéseket hozták, azoknak nem volt rá idejük, azok még a magyar állapotokról is annak alapján tájékozódtak, amit én táltam nekik, hat flekkben, a magyar valóságtól kissé távollevő Szabad Európa hírei alapján. Ez azóta is ilyen. Mért pont Washingtonban lenne másképp? Ezeknek a semmit sem értő kis nyápicoknak vagyunk kiszolgáltatva, csak mert valami ájvilíghoz tartozó egyetemre íratva be őket a dúsgazdag apukájuk. Rémes. Hozzájuk képest, akik az első világháború utáni hülye békét csinálták, egyetemi tanárok voltak, és abból is mi lett... Olyan bonyolult lett minden, hogy minden kormányban zsenikre lenne szükség, és pont most vannak a világ minden államában hatalmon az idioták. En is abból élek, végül is, hogy külpolitikai tanácsokat adok az itthoni hülyéknek... díjaznak, és amit írok, kidobják a szemébe... Végül is igazuk van, hiába írok okos dolgozatokat arról, mennyire hülyén intézik a világpolitikát, nem oszt és nem szoroz.

MERNŐK Akkor miért fizetnek?

KÜLPOLOS Merő sznobizmusból Hízeleg nekik, hogy van külpolitikai tanácsadójuk meg gazdasági szakértőjük, ilyen is, meg olyan is... pénzük van rá. Nem tudom, honnét, de van.

Kis szünet, a cigánydal harsog, a közönség zabál, mulat

Mit is kérdeztél? Hogy Jugoszlávia?

MERNŐK Na, igen.

KÜLPOLOS Mért érdekel?

MERNŐK Semmi, csak nem értem.

KÜLPOLOS Marxistán fogalmazva, az egy osztályháború.

MERNŐK *(felnevet)* Ezt még nem mondta senki.

KÜLPOLOS En sose voltam marxista, én megengedhetem magamnak... Nézd, ez tipikus modernizációs probléma, alaposabban Ázsiából ismerem, de hát Dél-Amerika se más... Adva van a kihívás, modern ipari állammá válni... ez a társadalom nagy többségének érdekeit sérti. Csak azokét nem, akiknek az úgyarmatosítás során akad-hat konvertibilis tudása, ami nekem nincs, szerinted neked sincs... eladható hazai kapcsolatrendszer, azt jól megfizetik, ilyenek az úgy-nevezett privatizációs tanácsadók... a régi kommunisták, akik révén le lehet fizetni az orosz maffiafőnököket... a nyugatiakat ezt értékeli, nem más... meg egy-két igazi szakember, menedzser, nemzetközi jogász, politikussá lett irodalmár... vagyis a mai elit, akár kormányon van, akár ellenzékben... A marakodó elitnek nem az elveikért harcolnak, hanem hogy őket fizessék meg jobban a nyugatiak... érthető, hogy a nagyobb koncert minden szarságra képesek... A tömeg viszont ebből kimarad, a tömeg elnyomódik. Mondjuk ez a nép, nemzetiesen, illetve ez a lakosság, liberális demokratikusan. A nép ki van semmizve. Nálunk is ez van, csak a feketepiac enyhít valamelyest... Jugóban Tito halála után elég bölcsen felmérték, hogy többé nem fogják támogatni őket se az amcsik, se a ruszlik... illetve nem felmérték, hanem tapasztalták. Es akkor a kommunista vezetők megéreztek, hogy nekik végük egy új rendszerben, nekik végük len-ne egy nyugatiasodó Jugoszláviában... mert az azért kőkemény rendőrállam volt Tito alatt, csak ezt a külföldiek nem tudták... és a

hadsereg fel volt duzzasztva alaposan, csak néztem Belgrádban a két hatalmas épületet, mind a kettő a hadügyminisztérium épülete volt, az egyik fele is elég lett volna egy akkora államnak... már Tito se tudta hova rakni a volt partizánokat... két ekkora épület, az katonai diktatúra akkor is, ha látszólag az élet békés... nekik semmi képzettségük, semmi tudásuk, ők csak Tito szolgái voltak... és érthető, ha nem akarták, hogy Tito síremléke alá temessék őket is... úgyhogy új-ra feltalálták a nemzeti sovinizmust, főleg az írók kezdték, de az írók maguktól nem találnak ki semmit... Azoknak mindent felülről sugalmaznak...

Sötétebb lesz, a cigányzene elhallgat, kezdődik a diszkózenés sztriptíz

(Vidoran) Itt ez is van már? Nem tudtam. Családom nincs, ilyen helyeken verem el a pénzem... mihez kezdjek vele? Hagyjam az állam-ra? Szeretem nézni, milyen a világyége kezülről... és a kurvák olcsóbbak, mint egy feleség... Tiszta Ázsia, most már itt is, azt én elég jól ismerem... Na. A kommunista vezetők elkezdték átmenteni magukat, és józanul körülnéztek. ugyan kire és mire is számíthatnak. Es azt látták, hogy a képzetlen, nincstelen munkanélküliek tömegére számíthatnak, ha... és akkor ezeket kell megnyerni, mert ez a többség. Mivel lehet őket foglalkoztatni? Háborúval. Semmi egyéb-bel. Adjál fegyvert a kezükbe, a partizánmitosz ügyis ki volt már dolgozva, és persze adták a Rambo-filmeket meg minden ilyent, és hitesd el velük, hogy ki akarják őket fosztani az idegenek, a többi jugó nemzetiség meg a külföld, és ettől boldogan fognak fosztogatni ők maguk. Ez is lett. Felfegyverezték az amúgy is nyomorultakat, akik csak még nyomorultabbak lettek volna a további modernizáció alatt, kiképeztek őket eszmeileg és katonailag, tartott a dolog vagy hét-nyolc évig, senki oda se bagózott, közben a palik megtanulták a fasiszta szónoklat technikáját, volt egy szónoklattanárunk, jó szónok, maga Tito, és amikor beütött a válság, a döntés órája, amikor egy nap alatt vagy nyugati, vagy ázsiai ország kellett, hogy legyenek, már megvolt minden, hogy Ázsiát csináljanak. Az Ante Marković nevével, miniszterelnök volt még az egységes Jugóban, jobb programmal állt elő, mint a lengyelek, meg is tudta volna csinálni, de hülye volt, nem mérte fel, hogy ott a többség nem erre vágyik. Szabad a rablás, mondták a tömegeknek, akik demokratikusan megerősítették őket a hatalomban, és tényleg elkezdtek rabolni. Ami persze gyilkosság és háború nélkül nem megy. És ebben boldogan támogatták őket az amcsik, odament a Baker, és azt mondta, tessék megcsinálni, a Gorbi-val már megegyeztünk. Es így is lehetett, egyre több jel mutat arra, hogy az egész új keletű sovinizmust a KGB találta ki és generálta, mert ha mári kell vonulniuk, akkor essenek egymásnak a kelet-európai országok, döntések egymást romba, és akkor jönnek az oroszok rendteremtőnek. Nézd meg, kik hirdetik nálunk is a náci nézeteket, egészen feltűnő... Es az egészet Amerika, hallgatólagoosan, azóta is egyfolytában támogatja. Belülről ez két osztály összefogása, a hatalomban levőké meg a plebsé, az úgynevezett civil lakosság, vagyis a polgárság ellen. Ez van a volt Szovjetunióban is, csak ott nehezebb... A legnagyobb hülyeség azokat a jugó náciakat okosság dolgában lebecsülni. Azok profi politikusok, még a Titorendszerben tanulták a szakmát, és mint politikusoknak semmi skrupulusuk sincs. Tudod, az a gyanúm, valahol ott van a lényeg, hogy Titónak volt egy tuca magánkastélya szerte Jugóban. Az nem volt reális, hogy egyetlen pali szerezze meg mindet. De hogy egyet-egyet igen, arról meg lehet alkuadni, gondolták az okosabb palik. Es ez is történt, és történik még mindig, persze háborúval. Ők öldöklöve alkudoznak, a vad rációk. Így lehetett ez már Hunyadi János idején is, azzal a hohyhívják, Brankovics Györggyel. Nem sokat változik a világ.

A vetkőző lányokat megtapsolják. Fény. A lányok elpucolnak, fény, megint a cigánybanda zendít rá

Egyébként, meg kell mondanom, ez a forogatókönyv volt érvényben a többi szocialista országban is, még nálunk is, ha tudni akarod, csak nem pont így érvényesült. Hogy nálunk miért nem jött egy magyar Milosevics, holott volt rá több alkalmas jelölt is, az megérme egy misét, és szervezték is a maguk hatalomátvételét, pont úgy, mint Jugóban... itt talán a magyar pragmatizmus is működött, meg az akkori ellenzék se volt teljesen hülye, azzal a négy igenes népszavazással... talán mégis van valami néplélekféle, ki tudja... a Kádár-rend-szernek millió bűne volt, természetesen, de annyit megengedett az embereknek, hogy kicsit a maguk feje után menjenek, és ne feltétlenül a szabad rablást tekintsék az egyetlen szerzési lehetőségnek... talán ezis mulik... de ott lent, délen mivel foglalkoznának azok a paramilitáris csapatok egyébként, ha nem lenne háború, és ha a háború nem tartana sokáig, pár nemzedékig, hogy a fiaik meg az unokáik is rabolhassanak még?! Ez nem nemzetiségi háború, dehogy, az összes ottani nemzetiség boldogan csinálja, mert a képzetlen tömegnek ez az egyetlen szerzési és túlélési lehetősége. Boldogan csinálják meg a bosnyákok is, pedig ők döglenek bele a leginkább. A

szarajevói piactéren az első vérengzést, amit annyit mutogattak, nem a szerbek okozták, maguk a bosnyákok, mint kiderült, hogy az ENSZ végre beavatkozzék. A másodikat, a nagyobbakat február elején, persze, már a szerbek... Mutogattak egy sovány palit, hogy konklágerben van, és bosnyák, aztán kiderült, hogy szerb, közörfelnyes és tüdőbajos... csupa hamisítás minden oldalról... Erről egy Peter Brock nevű pasas, az El Paso Herald Post munkatársa egész könyvet írt, hogyan hamisítanak a bosnyákok... ami biztos igaz, viszont alighanem ezt a Peter Brockot meg a szerbek pénzelik vagy az oroszok... Csak a hullák valódiak... Az a Pulitzer-díjas pasas is, aki valami szerbrel csinált riportot, egy tömeggyilkossal, hogy is hívták, talán Borislav... micsoda... Herek vagy Harak... címlapsztóri volt hetekig, aztán kiderült, hogy a kiváló riportert átvágták, de attól még ez a Mr. John Burns a díjat megkapta, és eszébe se jutott visszaadni... Ezért állítom, hogy ez voltaképpen osztályháború, csak nemzeti ideológiába csomagolták, hogy nehezebben értsd. A kismizettek vivják gyilkos háborújukat mindazok ellen, akiknek egy európaizált Jugoszláviában jól ment volna, és akik a titosta Jugoszláviában valamit fel tudtak halmozni.

Bűvész lép az emelvényre, fényváltás, a bűvész bűvészkedik, elvarázsol, elővarázsol, olykor megtapsolják

MÉRNÖK Ha ez igaz, akkora többségnek a háború fenntartása az érdeke.

KULPOLOS Hát hogyné. Egészen feltűnő, hogy a civileket ölik, és nem a katonák egymást. Nem azért, mert gyávák, hanem mert így tartható fenn a háború látszata a legjobban, most, a nemzetközi média korában. Nekik remek, hogy ott vannak a békefenntartók, meg ilyenek... és nem azért, mert ők is kapnak a szervenél-lakosságnak szánt nemzetközi segélyből, mert persze kapnak, naná, elrabolják, kisibolják, átcsempészik, hanem mert nemzetközileg el van ismerve, hogy náluk rendkívüli állapot van érvényben, és ezzel a maguk kis köztársaságaiban a demokráciának még a látszatát is kiiktathatják. Ez most már addig fog tartani, amíg az ellenséges nemzetiséget teljesen ki nem rabolják, és aztán a saját nemzetük tehetősebbjei iránt fognak fegyveresen érdeklődni, akkor kitör egy másfajta, egy igazi polgárháború, és csak aztán lesz vége. Jó sokára. Es ezt a nyugatiak nem is fogják megakadályozni, mert a maguk kifinomult módján ők is náci természetesen, nem befelé, csak kifelé, be-felé iszonyúan humanista demokraták, kifelé viszont igazi kolonialista fajgyűlölők, ugyan megér-e egy angol vagy francia ENSZ-katona élete ezer bosnyák, horvát vagy szerb életét? Ugye hogy nem. Ez nekik sok szempontból jó, mármint a nyugatiaknak. Arra való a tévé, hogy közvetítse: ezek mind vademberek, hagyjuk hát, hogy kiirtsák egymást, és ne segítsük őket. Mossuk össze, mondja a nyugati média, Kelet-Európát Afrikával és Ázsiával, meg is teszik, és ennyi. Sőt most én is hozzájuk hasonlóan, fajgyűlölően fogalmaztam, mert mi kifogása lehet egy kelet-európainak, ha ázsiaival mossák össze? Az nem ember?!

A bűvész elvonul, megint fényváltás, jön a cigánybanda, most opereteket adnak elő

MÉRNÖK Jártál te Szarajevóban?

KULPOLOS Régen, még a hetvenes években finom pljeskavicát ettem a bas-csarsijában, és zágrábi sört ittam hozzá. És persze megneveztem Gavriilo Princip asztalba öntött, odahamisított lábnyomát ott a hídnál, ahonnan állítólag lelőtte a trónörökösöt. Most majd a bosnyákok azt a lábnyomot, ha van idejük, el fogják törölni. A bas-csarsiját, gondolom, azóta szétbombázták. Aztán majd nemzedékek múltán felépítik megint, és a sok millió áldozatnak emelnek egy megható kőoszlopot, ahogy szokták, és arra majd később megint horogkeresztet vagy vörös csillagot mázolnak a modernizációból kiszoruló ifjak... ha meg lesz emberiség, ami kétséges. Itt egy új Jalta van érvényben, az amerikaiak vissza akarják passzolni az oroszoknak az egész térséget, ezért akarták megőrizni Gorbacsovot, ezért akarják megerősíteni Jelcint, nekik egy elég erős Szovjetunió kell, de nem túl erős... Európával szemben... és úgy gondolják, az oroszoknak visszaadják a Balkánt, lehet, hogy minket is, viszont az oroszokat féken tartják, lekötik Ázsiával a muzulmánokkal, vagyis Perzsiával és Törökországgal, amely nyomul befelé... azokat pénzelik... miközben úgy tesznek, mintha az iszlámot Európából ki akarják űzni, fel is áldozzák az összes délszláv muzulmán... akiknek Perzsia meg a törökök szállítanak fegyvert... azaz idióta Jelcin majdnem elszúrta nekik, Varsóban azt mondta, nem ellenzi, hogy a lengyelek belépjenek a NATO-ba... Amerika beszart, rátelefonált, ugyan már, Jelcin elvtárs, hogy képzeled ezt, Jelcin elvtárs haptákba vágta magát, bocsánat, mondta, nem is úgy gondoltam... Szerintem Amerika mindjárt hivatalosan is odaadja az oroszoknak Szerbiát... amit szegény ruszlik maguktól nem bírnának megszerezni... Nyitott kérdés csak Kína, mint mindig... és Japán... Nem is érdeklődik Amerika az atlanti térség iránt... Nem szennesebb, mint bármikor, csak a fegyverek jobbak, és több is van belőlük forgalomban, és valamivel több

millió embert kell hozzá kiirtani, mint eddig bármikor... Van egy barátom, az évek óta spájzol, több mázsa konzervet halmozott fel a garázsában, a kocsija rég kiszorult belőle, meg szappant, mindig van odalent pár liter friss víz, harmadnaponta cseréli, vett vaskályhát, fát, szenet, noha cirköval fűt, vett lisztet, élesztőt, félveente kidobja és vesz újat, több kiló mécesest tárol, szalonnát, füstölt húst, mert, ugye, ha nem lesz áram, a mélyhűtőben minden megrohad... Itt, Pesten. Eleinte kiröhögtem. De hallom, a Tisza egyik partján drágább az ugyanolyan lakás, mint a másikon, mert ugye ez a románoké lesz, amikor bejönnek... és Pesten a pince dobja meg a lakás értékét, a lehetőségés övőhely... ezt árakban lehet mérni...

A cigánybanda meg az énekesnő a Túl az Óperenciánt daltja

Ne igyunk meg most egy üveg whiskyt? Ha már annyira világvégünk van, mint ahogy én felvázoltam...

A cigánybanda elnyomja őket

9.

Étkező. Mérnök a számítógépen dolgozik, cigarettázik közben, bejön hálingben Feleség, leül a konyhaasztalhoz

FELESÉG Meddig dolgozol még?

MÉRNÖK Mindjárt.

FELESÉG Kitaláltam. Hallod? Kitaláltam.

MÉRNÖK Micsodát?

FELESÉG Figyelsz? Mert akkor elmondom.

MÉRNÖK Figyelek.

FELESÉG Emlékszel, mielőtt összeházasodtunk, azt mondtad, nagyon tetszem neked, de főleg az, hogy okosabb vagyok nálad.

Csend

Emlékszel?

MÉRNÖK Rémlik. Udvarlaskor mond ilyen ócska bókókat az ember.

FELESÉG En végig azt gondoltam, hogy tényleg okosabb vagyok nálad, csak szerettem benned, mit is, a tisztaságodat... és megvoltunk... De te most annyira... Hogy léptem.

MÉRNÖK Igen? Na és hova, szívem? Féltre?

FELESÉG Itt most nagy dohányt a privatizációval lehet kaszálni... Jött egy amerikai magyar pali, véletlenül járt pont nálunk, egyáltalán nem volt szimpatikus, de éreztem, hogy lehet, információhiánya van... nekem van információm, tudom, kit hol kéne megkennie, hogy menjen neki az üzlet... kihívtam, és mondtam neki, nekem nem kell énz, nekem állás kell.

MÉRNÖK Mi kell neked?

FELESÉG Állás, pár évig valahol Amerikában. Hihetetlen link állások tömege van Amerikában, a szenátus megszavazta, ennyi meg ennyi támogatás Kelet-Európának, és nem bírják mire elkölteni, ott is el kell költeni a megszavazott pénzeket, és a legnagyobb bajban van-nak a palik, ha nem költik el, akármire. Mint az Európai Közösség-ben, ahogy a KGST-ben volt, ez mind egyforma. Meg a legnagyobb cégek, hát látjuk, mekkora keretük van korrumpálásra, nem is titkolják, ez nekik megéri. Mint az üveggyöngy meg a tüzes víz az india-noknak, csak most mi vagyunk az india-nok. Mondtam a pasasnak, én összehozom azokkal, akik neki kellene, akik révén benyomulhat a cége a ruszlikhoz, de nekem ne adjon le százalékot vagy mit tudom én hány millió forintot, hanem intézze el, hogy kapjak valami fal állást, egyszerűbb is, két nyomtalan telefon, az IMF-nél vagy akár-hol.

MÉRNÖK Az hol van, New Yorkban?

FELESÉG Azt hiszem, mit tudom én, nem mindegy? És megígérte.

MÉRNÖK Hát te hülye vagy! Azt hiszed, megtartja?

FELESÉG Nem vagyok hülye. Ahogy hozza a kinevezésem, ő megkapja a neveket. Előbb nem.

Csend

Mért, én ennyi gyakorlattal, kapcsolattal nem érek annyit, mint egy szar kis huszonéves magyar bankfiú, aki keres havi kétszázezer nettót?

MÉRNÖK Te felajánlottad neki... te a hazádat árulod?!

FELESÉG En? Mit árulok én? Információt, mivel köthet üzletet, amiből neki is haszna lehet meg a mi édes hazánknak is, mert beruház-nak... És ha rajtunk keresztül sikerül behatolniuk az orosz piacra, és az nekik megéri, akkor mi történik? Visszaáll a KGST, így vagy úgy, de mindenképpen visszaállna, legfőképpen a nyugatiak keresik rajta a legtöbbet, viszont működni fog. Mi ebben az erkölcsileg elféltendő? Az keresi a legtöbbet, aki a legerősebb. Eddig is ez volt, nem? Es nem a nyersanyag az érték, hanem a kapcsolattrendszer, az ér valamit, mindenki, aki nagymenő, azt árulja, és mi rossz van benne?

MÉRNÖK Tiszta baromság, te légvárat építesz... tudod, mit fizetnek emberek azért, hogy ők kapják meg azokat a kisorsolt green cardokat? de ha bejön... tegyük fel... te akkor elmegy az USA-ba?
FELESÉG Elmegyünk, te meg én, meg a gyerek. A gyerek ott fog college-ba járni, én valamit színlelek ott a hülye bürokraták között, te meg, ha ki lehet harcolni a munkavállalói engedélyt... tudom, hogy nem könnyű, de ha lehet... és ha nem, majd vezetted a háztartást, az ott könnyű, és közben azt kutatsz, amit akarsz... vendégtanárként is esetleg...

Csőnd

MÉRNÖK Nem gondolod, hogy ezt: illetet volna előtte megbeszélünk? FELESÉG Nem gondolom. Te most teljesen bele vagy habarodva a Szarajevódba. Majd ha egyszer magadhoz térsz, megint mindent megbeszélünk.

MÉRNÖK Akkor most miért mondtad el?

FELESÉG Mert úgy gondoltam, hátha még vissza lehet téged tartani.
MÉRNÖK Mitől, édes bogaram? Kirabolni készülök egy bankot? Éppen le akarok meszárolni valakit? Mitől kéne engem visszatartani? Nem téged kéne visszatartani attól, hogy elfogadd a magad húsz-harminc millióját, mindegy, ha nem csekken adják, hanem természetben, barterként, állásban... nem téged kéne visszatartani attól, hogy pont olyan gengszter legyél, mint a többi, aki elfogadja, és akiket, ne is haragudj, eddig te is mélyen megvetettél, és ha jól emlékszem, nem irigységből? Nem volt erről az egészről ugyanaz a véleményünk? Hogy ez legalább akkora rablás, ez a privatizációnak nevezett téboly, mint volt egykor az államosítás? De talán még nagyobb... ekkora talán még a magyar történelemben nem volt... ez a „tulajdonosváltás”... A felvilágosult egyeduralkodó király egyik napról a másikra felülről az udvaroncái közül kinevezi a vezető burzsoákat... Hoznak fent egy rendeletet, hogy márpedig holnapotl legyen piac... Gyönyörű. Ilyen még a történelemben nem volt.

FELESÉG De hát te is látod, hogy a gyakorlatban nem is működik, hogy nem változott semmi, hogy ez a Kádár-korszak a köbön, csak egyre gyöngébb képességű palikkal a vezető helyeken...

MÉRNÖK Azért valami megváltozott, a szabad rablás, az bejött, soha ennyit a társadalomtól még nem raboltak el... úgymond, törvényesen... Miért, te nem így gondold?

FELESÉG De így gondolom, és?

MÉRNÖK Es akkor beállsz a rablók közé?

FELESÉG Nem állok be a rablók közé, azén kezemhez egyetlen magyar forint, amiért nem dolgoztam meg, nem tapadt és nem tapad. Vannak link állások a nagy nemzetközi bürokratikus szervezetekben, amelyek egyre nagyobbak, egyre bürokratikusabbak, és egyre kisebb hatásokkal működnek. Azok a te marxista agyaddal valóban kizsákmányoló szervezetek, viszont ha én nem állok be az egyik lyukba, beáll más, és nem Magyarországot zsákmányolják csak ki, hanem a világ valamennyi országát, még az USA-t is, még Japánt is... mindenkit, ez már globális. És nincs azaz isten, aki át tudná már tekinteni, milyen bürokratikus döntésnek mi a valódi eredménye. Te is látod, beszélünk róla, hogyné látnád, hogy a legnagyobbak iszonyú vámháborút vívnak egymással, az amerikaiak a japánokkal meg Kínával, meg Európával... mi a térképen még csak egy légyerpiszok se vagyunk, nem?

MÉRNÖK És?

FELESÉG Mit és? Mit hepciáskodsz, milyen ósdi erkölcsi felfogás nevében? Hogy ez a hazád, és hogy te itt akarsz beledöglenni abba, hogy a harmadik világ része lettünk? Mert azok lettünk, nem sokkal jobbak, mint Uganda vagy Biafra. Ugy is kezelnek minket. Emlékszel, meséltem, hogy attól az elefántiázis amerikai alapítványtól jötték, és azzal az új kelet-európai főnökkel beszéltem, aki a pénzeiket osztja, és nekünk nagyon akart adni, mondta, csak a magyaroknak tud adni, máshol nem olyanok még a feltételek... az húsz éven át Indiával foglalkozott, onnét tették át nagy hirtelen a kelet-európai területre, és hozta magával a munkatársait, akik egész életükben Indiával foglalkoztak, nemis értenek máshoz... Es soha nem fognak érteni Kelet-Európához...

MÉRNÖK Te most miről beszélsz?

FELESÉG Az életünkről beszéllek. Ki az a barom, aki nem lép le, noha megtehetné? Nem te sírsz folyton, hogy már nincs egyetlen barátod, mert mind elment? Es abban reménykedsz, hogy mindjárt lesz „e-mail” a számítógépeden, és legalább levelezni tudsz velük, már akik odakint egyetemhez tartoznak. Es te sírsz, hogy aki meg itt maradt, az tökéletesen elhülyült. Es te sírsz, hogy te is el fogsz hülyülni, ha még sokáig tart... Hát nagyon sokáig fog tartani. Neked kötelességeid vannak, a családdal szemben. Velem szemben és a lányoddal szemben. Mennyivel rosszabb magyar az, aki valahol, akárhol, csak nem itt, túléli, mint az, aki itt rohad bele? Nem te vagy depressziós már évek óta, hogy mindenki bcsalódnia kellett, hogy ezek mind állatok lettek? Hogy hányingered van az egészről? Mért, nekem nincs? En elismerem, hogy mindig ez jött elő az emberekből, amikor ilyen volta világhelyzet, te mondd folyton, igen, így van, ez valami antropológiai szörnyűség, belénk van kódolva... de akkor

mért kell meghajolnunk előtte, miért hisszük, hogy nincs menekvés? Miért biztos, hogy nincs?

MÉRNÖK En hajolok meg? Én fogadom el? Mit csinálók én? Én millióárd parányi része vagyok ennek a szarnak, ennek az emberiségnek, rég nem képzelek magamról többet, de annyit képzelek, hogy legalább egyetlen embert meg tudok menteni, egyetlen ártatlan kis nyomorultat, aki még garantáltan nem bűnös... Ezért rohangálok, mi ez, ha nem szembeszegülés? Mi ez, ha nem lázadás? En hajoltam meg?

FELESÉG Meg akarsz menteni egy embert, és közben a saját családdal nem törödsz. Engem meg a lányodat, minket nem kell megmenteni? Itt is bármikor kitörhet a háború, és úgy fognak meszárolni, mint Szarajevóban... de ha nem tör ki, akkor is meszárolás lesz, mindenki szétcincálja mindenki idegeit, ez folyik már most is, és lehet, hogy lassan dőcögünk le a lejtőn, de biztos, hogy lefelé... Itt is Afrika lesz, Ázsia, Dél-Amerika... katonai diktatúrák fognak váltakozni átmeneti polgári diktatúrákkal... olyan békés puha diktatúra, mint a Kádár alatt, itt sokáig nem lesz még egy, arról se a Kádár tehetett, hanem véletlenül olyan volta világhelyzet... te tudod a legjobban... és akkor ebben akarsz megrohadni, és minket is arra kényszerítesz, hogy veled rohadjunk el.

Csőnd

MÉRNÖK Nem hiszem, hogy én bárkit bármire kényszerítenék. Ki tudom számolni, hány munkaórát töltöttem el eddig azzal, hogy jugó árvát kerestem... hát nem sokat. Te azt kívánod, hogy tanúsítsam ugyanazt a szolidaritáshányt, amelyet olyan szépen látunk működni az egész világon, és amelytől szenvedünk. Nem tudom, milyen alapon kellene elfogadnom a mások játékszabályait, holott nekem megvannak a magaméi. Ha jól emlékszem, ezért jöttél hozzám feleségül. Nem értem, mitől tartod tragikusnak, hogy meg akarok menteni egy árva gyereket. Mitől is? El tudnád végre magyarázni?

FELESÉG Mert örület, azért, és szeretném, ha megint normális lennél. Jó, fogadjunk örökbe egy gyereket - de miért nem egy cigányt?! Sok ezer árva cigánygyerek hányódik a menhelyeken, menjünk oda, válasszunk ki egyet, hozzuk haza, és vigyük ki magunkkal, ha nekem bejön ez a dolog, ez a... tranzakció.

MÉRNÖK Nekem jugó gyerek kell.

FELESÉG Nem veszed észre, hogy náciaként gondolkodol te is? Mennyivel rosszabb egy cigány, mint egy jugó? Milyen alapon teszel különbséget ember és ember, árva és árva között? Ha nem faji alapon?!

Csőnd

MÉRNÖK Hát igen... tényleg, miért is... *(Elzárja a számítógépet, amelyen már rég képernyő pihentető program futott)* Ez jó kérdés.

Csőnd

(Benyúl a fridsiderbe, kivesz egy sört) Hozhattál volna még egy-két üveggel.

FELESÉG Hozzál magadnak te. De inkább ne hozzál. Kezdesz nekem túl sok sört inni.

MÉRNÖK *(kibontja a sört, üvegből iszik)* Mért baj az? Mások kábítóznak. Te is, ezzel az amerikai álmoddal. Es ha véletlenül bejön, még inkább. Ott olyan jó, azt hiszed? Sajnálom, hogy egyszer se tudtalak kivinni, amikor én mehettem... neked illúzióid vannak, az a te káb-szered, fogalmad sincs, ott milyen magányos az ember, ott csak igazán, bele is pusztulnak mind, Amerikában mindenki tébolyult, mindenki, egyetlen épelméjű emberrel nem találkozta... Azt hiszed, az nem ugyanennek a világnak a része az összes nyomorával?

FELESÉG Kérdeztem valamit, milyen alapon teszel különbséget árva meg árva között.

MÉRNÖK En azt válaszoltam, hogy ez jó kérdés volt. Az első jó kérdésed időtlen idők óta. *(Iszik)* En is eltűnődtem rajta, képzeld. Arra jutottam, hogy elég egyszerű. Mert az a szarajevói haver felhívt. Ezért.

FELESÉG Kár, hogy nincs egy cigány haverod.

MÉRNÖK Kár. De nincs. Ó hívott fel, nem más. Es akkor esett le bennem a tantusz. Hogy ezt így tovább emberként nem lehet elviselni. Hogy én is kivéve, bámulom a szar tévét az összes égi csatornájával, és hülyülök, és már nem is vagyok ember. Racionálisan igaz van. En is tudom. De nekem ez rögzült, és jugó árvához rögzült. Es ha én most nem bírok megmenteni egy jugó árvát... az nem egyszerűen az én kudarcom... az több annál... Es azt is tudom racionálisan, hogy esetleg hiába mentem meg, mert itt is lehet az, ami ott van, és megölhetik pár évvel később... de ilyen alapon operálni se érdemes senkit, dögöljön meg mindenki gyógyszer nélkül, orvosok nélkül, menjen el ukrán természetgyógyászokhoz... Nekem ez most próba. Hogy mondjam, érettség bizonyítványt szeretnék, magamról, hogy meg tudom csinálni... és nem csak magamról... a világ is állítson ki magáról valamilyen bizonyítványt... lehet, hogy nem én

bukom meg, hanem a világ... de lássam. És ha megbukik a világ, akkor én is fel leszek mentve, és mehetek veled Amerikába háztartási alkalmazottnak. De addig nem. Akkor se, ha holnap agyonvernek véletlenül a magyar skinheadek. Kell neked egy férj, egy apa, akinek még érettségi bizonyítványa sincs? Mire értékelnéd az olyan embert? Minket az a szar, nyomasztó korszak, amelyben eddig éltünk, az a békekorszak, aminek nyilván vége van, lehet, hogy örökre, az minket elandalított és infantilizált. Kicsit későn kell felnőnünk. Az a sok fürtelem, amit látunk, az attól van, hogy az emberek nem bírnak felnőni, ragaszkodnak a gyerekségükhöz, és a gyerek a legkegyetlenebb ember, az még alakoskodni se tud, a gyerek, az nem édes, bájos, pöntyögő prűntyike, a gyerek, az gyilkos. De én fel akarok nőni, és én egy ilyen kis gyilkost akarok megmenteni. Az a hívás, az csak véletlenül jött, de pont beletrafált nekem... Kicsit meggyorsította. De nem csinált egyebet. Ha te ezt eleve nem érted, ha engem annyira nem ismered, hogy tud... ha nekem erről veled külön kell filozofálnom... akkor ami kapcsolatunk nem is volt kapcsolat. Két infantilis idióta csinált egy gyereket, mert megmondták nekik, mit hova kell betolni, és ennyi volt.

Csőnd

FELESÉG Jó, nem mondom, hogy nem értem. Azt se mondom, hogy sért, miért nem kérdezted meg, tetszik-e nekem az a pali, akinek azt a... bartert, tranzakciót... felajánlottam. Sért, de nem mondom. De azt azért engedd meg, hogy megjegyezzem: nem egészen normális, inkább hisztérikus fajtája a felnőtt akarásnak, hogy az a hívás, amely, igen, csak felgyorsította nálad, hogy az a hívás ennyire vakká tesz minden egyébre. Ugyanolyan jól látod, mint én, még beszélünk is róla, a mások elbaszott házassága láttán, hogy beszorultunk... hogy már csak a család azaz egység, ahol emberek egymással emberként viselkedhetnek... Ehhez képest mégiscsak nehezményezem, hogy csak a családdal nem törődsz, és valami egészen elvont mentési akcióra fecsérel az energiáidat. Mert fecsérel. Nekem semmi kifogásom az ellen, hogy kapjál egy érettségi bizonyítványt, amit felsőbb hatóság híján te magad állítasz ki magadról. De az nem érettségi bizonyítvány, hogy halogatsz. Sőt. Neked ez az egész árvamentési akció, amelyről régesrég tudod, éppen úgy, mint én, hogy lehetetlen, mégis folytatod, és neked csak arra való, hogy a döntést ne hozd meg. Az érett ember meghozza. En kiállíthatom most rólad ezt az érettségi bizonyítványt, és nálam megbuktál. Egy véletlen telefonhívásra háritod az egészet, és ez neked kényelmes. Mert a lényeges ügyekben erre hivatkozva nem döntesz. Es amikor dönt helyetted más, én, akkor fel vagy háborodva. Mitől vagy felháborodva? En nem nőhetek fel? Es a lányod, azt hiszed, ugyanúgy nem fog felnőni, mint te? Tévedsz, a lányod már rég eldöntötte, hogy elmegy innét a francba, és nagyon meg lesz a lepve, ha egy szép nap itt találod magad egyedül.

MÉRNÖK Tudod mit, nem baj. Lehet, hogy már nem is szeretem. Addig kellett szeretnem, ameddig a rohadt isteni parancsra, a gének parancsára muszáj volt, mert kicsi volt, aranyos, védenivaló, szeretgetnivaló. Most már egy nagy ló, mit szeressek benne? Önálló, idegen ember, nem? Másik ember. Védje meg magát ő. Es nekem nem kell idecipelnie az unokáimat, hogy babusgassam őket, a hülye nagyapjuk. Szülje meg az unokáimat, ahol akarja, és akitől akarja. Mért kéne korlátoznom a függetlenségemet, csak azért, mert van egy felnőtt lányom? Menjen isten hírével. Te is mehatsz. Elég öreg vagyok, hál' istennek, nem kell nekem minden nap házáséletet élnem, alig várom, hogy az a csökkent ösztönzés is elmúljon végre, ami még maradt. Semmi se jó, se szép az öregségben, de hogy végre nem áll fel folyton, az azért nagy adomány.

Csőnd

Jól hallod. Jól is érted, látom a szemedben, a szemedet ismerem. Én tényleg fel vagyok lázadva, de minden ellen. En, bogaram, a teremtés ellen vagyok fellázadva. Csodálod ezek után? En nemcsak az öidöklöket gyűlölöm, én a farkamat is gyűlölöm, mi a fasznak kellett egykor folyton felállnia? Hogy jövök én ahhoz, hogy legyen egy ilyenem, és az irányítsa az életemet, annak legyenek kiszolgáltva... Nincs azaz állam, amely ne pont ezzel élne vissza. Tiltja, csomót köt rá, kotont húz rá, kikerélt, engedí, mindegy, ezzel él. Na, ebből lett mélységesen elegem. Es az a hívás, tudod, erre is ráébresztett. Mért pont azt kelljen szeretnem, aki rokon? Már Krisztus megmondta, nincs több család, nincs több vérségi kötelék! Ide a bököt, hogy pontosan tudta, mit beszél.

Csőnd

És nehogy azt, hidd, én vakon megyek, hogy nem gondolkozom. Képzeld, még szoktam. És egészen másképp kezdem látni az apámat. Azt a hülye kommunisztát, azt az idióta idealistát, akinek én mindig hiába mondtam, nézzen körül, az eszméből semmi sincs megvalósítva, sőt. Most már sajnálom, hogy ilyesmivel nyaggattam. Hogy

jöttem én ahhoz? Nem tudtam semmit. Az apám, kérlek, egy mélységesen keresztény ember volt, bár maga se tudott róla. Azt hitte, istentagadó. Hülye volt. De fantasztikus ember. Ő abban hitt, amit az a szerencsétlen félnótás próféta hirdetett, Krisztus, amilyenből akkoriban tizenkettő volt Jeruzsálemben egy kruciat: hogy egyenlők vagyunk, és nincsen vérség, és szeretet van. Természetesen nem vagyunk egyenlők, és van vérség, és nincsen szeretet. Ezért is kellett hirdetni, hogy mégis. Hazudott, magyarárn. De valami mélységesen emberi vágytól hajtva hazudott, és a vágy is van, legalább annyira, mint ami van. Es ha én most kíváncsi lettem, mire képes a vágy a valósággal szemben, akkor az apám példáját követem, aki nyilván az apját, és ez visszamegy, gondolom, az első hülye majomra, aki lemászott a fáról, hogy lumbágót és aranyeret szerezzen be magának.

Csőnd

FELESÉG Inkább mondanád azt, hogy már régen nem szeretsz. Az őszintébb lenne.

Csőnd

MÉRNÖK Hát, nem nagyon szeretlek. Hogy őszinte legyek. De kit szeretek én? Nem szeretek én már senkit. Ha ez megnyugtat. Elsősorban magamat nem szeretem.

Csőnd

FELESÉG Jó. Kérlek szépen. Ne gondold, hogy teljesen érzéketlen lettem, én csak az őrjöngést nem bírom... Felhívtam néhány gyerekmentő ügynökséget. Volt, ahol üzenetrögzítő válaszolt, magyarul és angolul, nagy lehet az amerikai kereslet, eszerint, és hogy faxoljak vagy adjam meg a telefonszámomat. Nagyon diszkrétek. Az ilyen ügynökségek mossák tisztára az eladott gyerekeket, gondolom, mint a pénzt. Jó. De az egyik ügynökségnél elmondták a feltételeket. A kismama nyilatkozik még a kórházban, hogy nem kell neki a gyereke, eladja, és az ügynökség gondoskodik róla, hogy a gyereket a kórházból már az örökbefogadó vigye haza, a gyerek fél napig sincs menhelyen. Kifizet az örökbefogadó az ügynökségnek ötvezer forintot, és viheti a gyereket. Az illetékes köztársasági megbízott előtt aztán megjelennek együtt, a szülő nő meg az örökbefogadó, és nyilatkoznak. Négy-hat hét múlva a dolog jogerőre emelkedik, akkor fizeti az örökbefogadó az ügynökségnek a további háromszázezer forintot az ügyintézésért, ami, azt mondják, egyébként nagyon nehézkes. Összesen tehát háromszázezer-ezer.

MÉRNÖK Háromszázezer-ezer forintot ér egy ember?

FELESÉG Annyit ér egy csecsemő, ha meg akarod venni. Figyelmeztettek, hogy negyvenöt év fölött a köztársasági megbízott akadékoskodni szokott. Mármint ha az örökbefogadó ilyen idős. Becslésem szerint ez plusz százezer körül lehet a köztársasági megbízottnak, hogy eltekintsen. Úgyhogy négyszázezer-ezer. Ennyiért vehetsz magadnak egy csecsemőt. Nekünk van háromszázezer a bankban. Nem ellenzem, hogy kölcsön kérjünk százötvenezeret. Valahogy törlesztjük. Ez így biztos gyorsabb, mint végigjárni az állami hivatalokat... Ha annyira akarod, legyen egy örökbefogadó gyerekünk négyszázezer-ezerért.

MÉRNÖK Szép.

Csőnd

FELESÉG Akkor most mi lesz?
MÉRNÖK Feküdj le. En még befejezem.

Feleség kimegy, Mérnök a számítógép felé fordul

10.

Menekültábr. Balra a folyosót látjuk hosszában, kőpadlóval, egy vegyes tüzelésű sparhelttel, kondérban egy nő valamit főz mindvégig, olykor kavargatja. A folyosó legvégén, állványon lévő, nincs bekapcsolva. Balra ajtók nyílnak, az első ajtó félig nyitva, bent, a padlón szőnyegek, az az imaterem. A többi ajtó előtt cipők, csizmák. Jobbra egyetlen ajtó nyílik, és a nagyterem látható a közönség felé eső, negyedik fala nélkül, a terem a színpad kétharmadát elfoglalja, bár még nem teljes mélységben. A teremben van vagy tíz ágy, a terem közepén né-hány gyerekágy meg járóka, bennük kicsinyek, némelyik ágyban több gyerek is van, különböző korúak. A terem végén, szemben, néhány ágyon öregasszonyok gubbasztanak, nemigen mozognak, van, aki alszik. Jobbra ablak vagy ablakok, valamilyen függönyvel. A mennyezetről bura nélküli égő lóg. A terem közepe táján, de jobb felé olajkályha. Bal oldalt, a bejárati ajtó mellett, mára teremben sok cipő, a bent lévő mezitláb vagy zokniban, harisnyában mászkálnak. A teremben is szedett-vedett szőnyegfélék vannak a padlón, az ágyakon takarók,

azok is szedett-vedettek. De tisztaság van. Seprű, partvis a falhoz támasztva. Egy-két ormótlan szekrény, ezek némelyike térelválasztóként is funkcionál. Pár szék, azok asztalként is használatosak, rajtuk ruhák, ételek, edények. Elöl, jobb oldalt, egy diványon fiatal nő fekszik a falnak fordulva, fejfelé a közönség felé mindvégig, néha megmozdul, de nem szólal meg. Jön Tanítónő és Mernők balról

TANÍTÓNŐ Tavaly még tudtuk használni a zágrábi tankönyveket, de idén megtiltották, csak a matematika- meg a fizikakönyvet használhatjuk, mást nem, mert minden egyebet bosnyáku kell tanítani.

MÉRNÖK Nekem valaki azt mondta, ez mind egyetlen nyelv...

TANÍTÓNŐ Hát, az is. En azt hittem, szerbül tudok, illetve azt nálunk szerbhorvátnak hívták, Zágrábban ugyanazt hívták horvátszerbnek... és én ezen a nyelven tanítom ezeket a gyerekeket... de azt kéne mondanom nekik, hogy ez a bosnyák... a zágrábi bosnyák nagykövetségen kiadtak egy ilyen szótárfele útmutatót, ott van egy ember, úgy hívják, hogy kultúránácsos, az állapította meg, hogy milyen szavak használhatók, és milyenek nem... melyik szó bosnyák és melyik horvát, és melyik szerb... és nekünk ezt be kell tartanunk, mert jönnek és ellenőrzik, és aszerint adják a segítyt, mert ők is adnak valamennyit. En itt nem azt mondom, hogy bosanski jezik, ahogy hivatalosan kéne, de azt mondhatom, hogy nas jezik, vagyis a mi nyelvünk... Igy hivatalosan is bosnyák iskola vagyunk, elismernek exterritoriális bosnyák iskolának, és a gyerekek bizonyítványát is el fogják fogadni...

Kijön egy férfi az egyik szobából, meglátja őket

FÉRFI Dobar dan.

TANÍTÓNŐ Dobar dan.

Férfi bemegy egy másik szobába

MÉRNÖK Maga honnét tud ilyen jól magyarul?

TANÍTÓNŐ Hát mert magyar vagyok. A férjem szerb, egy barátja meg-súgta neki odabentről, tűnjön el, mert hajnalban viszik katonának, úgyhogy akkor átjöttünk, és azóta itt vagyunk. Itt most már jó, szerencsénk volt... előtte hányódtunk... én szeretek tanítani, az étkezés meg van oldva, a férjem odakint dolgozik egy gazdánál... most már mi is kint lakunk, meg tudjuk fizetni...

Indulnak tovább

(ráköszön a főző asszonyra) Dobar dan.

FŐZŐ ASSZONY Dobar dan.

TANÍTÓNŐ *(benyit a bal első ajtón)* Ez itt az imádkozóterem... minden épületben van...

MÉRNÖK *(bekukkant, nem lép be, visszafordul)* Sok a vallásos?

TANÍTÓNŐ Nem sok, vannak, de nem sokan... Az ünnepet megtartják, a Ramadant, mást nemigen... páran naponta többször is mosnak lábat, de nem sokan... és nem főzünk nekik disznóhúst... Jugoszláviában sose volt kérdés a vallás... legalábbis én sose tapasztaltam... Nem tudom, mi érdekli, hova menjünk...

MÉRNÖK Hát, bárhova... maga ismeri őket...

TANÍTÓNŐ Itt több faluból vannak, és elég másfélék... eleinte keverték őket, de aztán falunként osztották be... a feszültségek miatt... nemrég volt önkormányzati választás, és olyanokat választottak vezetőnek, akik a legnagyobb létszámú csoportból vannak, egy faluból... azok közül is elég erőszakos fiatalokat... a többieknek ez elég rossz...

MÉRNÖK De itt csupa bosnyák van, nem?

TANÍTÓNŐ Persze... azért is jó, hogy a férjem kint lakhat, ő szerb... és hiába katonaszókevény, aki nem akart gyilkolni, mégis szerb... Volt egy tábor, hol is, talán Lakitelken, ott keverték őket, de aztán az egész tábort fel kellett számolni, annyi volt a botrány, verekedtek, késeltek, gyanús alakok, szerbek is voltak, hencegtek, hogy sok tucat muzulmánt öltek meg... az is lehet, hogy csak úgy mondták... Szóval nem lehet keverni őket. De itt is az van előnyben, aki előbb jött, és akinek a legtöbb rokona van... a később jöttek nemigen mernek megszólalni... meg a kisebb falukból valók...

MÉRNÖK Mondja, és magyarul tanulnak?

TANÍTÓNŐ A gyerekeknek van magyaróra... de azok hallás után is, a piacon ők tolmácsolnak a szüleinek... az idősebbek nem akarnak megtanulni, azt jelentené, hogy itt maradnak... hogy lemondanak arról, hogy a hazájukba valaha visszamenjenek... inkább ülnek, nem csinálnak semmit... De nem tudom, mit akar megtudni...

MÉRNÖK En se tudom pontosan... arra gondoltam, csinálók egy magánalapítványt... ami segíti őket... a gyerekeket... vannak itt árvák?

TANÍTÓNŐ Félárvák vannak... Egészen árva nincs...

MÉRNÖK Szóval, valami magánalapítvány... biztos meg tudok nyerni más magánzemélyeket is...

TANÍTÓNŐ Az jó, pénz mindig kell, bár nagyon rendes a magyar Menekültügyi Hivatal... folyton próbálnak új pénzeket szerezni, és nagyon rendes emberek foglalkoznak velünk, tényleg... Meg szokott

jönni külföldi adomány, a Máltai Lovagrend is szállít mindenfélét, tavaly az olaszok annyi narancsot küldtek, hogy a városban is ingyen osztogatták, a magyaroknak is...

Jön jobbról három-négy gyerek

GYEREKEK Dobar, dan! Kako ste?

TANÍTÓNŐ Dobar dan, deco... Hajde, kaži, zašto nisi bio danas u školi? Je li?

EGY GYEREK Pa ne znam, ovaj, nisam mogao... zaspaó sam...

TANÍTÓNŐ Nemoj više, jel čuješ?

EGY GYEREK Neću više...

A gyerekek a folyosó végén eltűnnek egy szobában

MÉRNÖK Ezek szerint kijárhatnak a városba.

TANÍTÓNŐ Kijárhatnak, van tábori igazolványuk, azzal bármikor ki-mehetnek, ha nincsenek büntetésben... este tízig kell hazajönni. Itt nem szabad behozni, persze behozzák, ruha alatt, az ő nemigen nézi, de inkább bedobják a kerítésen, aztán idebent odamennek és felszedik. Es dolgozhatnak is, attól függ, mit, az órabér ötven és száz forint között van... itt kapnak ételt, fekvőhelyet, meleget, minden szobában olajkályha van, és az olaj elegendő...

MÉRNÖK Itt kint azért elég hideg van.

TANÍTÓNŐ Ez folyosó, folyosóra nem jár. Szóval kapnak mindent, de pénz nem. Illetve heti ötszáz forintot, de hát mi az... elmegy dohány-ra... Volt, aki ebből a pénzből hazautazott, elvergődött a lerombolt falujába, és megint visszajött, de akkor már nem engedték be, még egyszer menedékes státust nem kaphat... Úgyhogy dolgoznak oda-kint.

MÉRNÖK Feketén.

TANÍTÓNŐ Feketén. Munkavállalási engedélyt nem kapnak, azok az erdélyi magyarok, azok se mind most már... Mindenkinek megéri. Itt a polgármester is gazda, dolgoznak nála is. A rendőrök is gazdák, náluk is dolgoznak. Es emiatt itt nincs ellenségeskedés, itta magyaroknak semmi bajuk velük, nem úgy, mint másutt... és ezt ők is tudják, ez jó tábor, ezt tudják, mert páran más táborokat is megjártak, úgyhogy tudják.

MÉRNÖK Hogy kerülnek ide más táborból?

TANÍTÓNŐ Az a büntetés. Ott csinál valamit, akkor ide küldik. Ha itt csinál valamit, oda küldik. Másféppen nem lehet büntetni, nem magyar állampolgárok... nem is menekültek, csak menedékesek... nem lehet bíróság elé állítani őket... visszatoloncolni se lehet... De ez elég nagy büntetés, mert az illetet gyanakodva fogadják, kiközösítik... az nem jó. Úgyhogy tudják, ez jó tábor, és itt ebben a községben jó magyarok élnek. Majd elmondják magának is... de nem hízogés... Itta bosnyák fiúk odakint magyar lányokkal járnak, szép fiúk vannak köztük, és még ebből sincs baj, amióta itt vagyok, másfél éve, nem volt kint egyetlen verekedés se emiatt... Csak pénzük nincs ne-kik... Ezt hiányolják a legjobban... Ezért nincs is sok értelme az ő-nek... itt bent egyetlen rendőr van... kerítés se kéne, hova jutnának pénz nélkül? Akinek volt, az rég elment Nyugatra.

MÉRNÖK De azok lehúzták a rolót, például a németek, nem?

TANÍTÓNŐ Hát, az úgy van, hogy most mennek ki a legtöbben Német-

országba, amióta hivatalosan nem lehet... Még innen is...

MÉRNÖK Hogyhogy?

TANÍTÓNŐ Van egy bosnyák ember, szarajevói, aki a háború előtt nem sokkal kiment, hogy megszervezze... és megszervezte... Fe-lenként kétezer márka, és tényleg kiviszi őket.

MÉRNÖK De hát át kell utazniuk Ausztrián, onnét Németországba... két határ...

TANÍTÓNŐ Megszervezte, és tényleg. Kapnak vízumot, igazít.

MÉRNÖK Akkor egy csomó osztrák meg német hivatalnok le van fizet-ve.

TANÍTÓNŐ Hát, megszervezte.

MÉRNÖK De háta németek, most olvastam, százezer náluk levő dél-szláv menekültet azonnal visszatoloncolnak, és olyan városokba meg falvakba, amelyek teljesen szét vannak löve, arra hivatkozva, hogy ott már nem folyik háború!

TANÍTÓNŐ Hát igen.

MÉRNÖK Akkor ez a derék bosnyák Wallenberg megfeji az osztrák meg a német kollegáival ezeket a szerencsétleneket, anélkül, hogy garantálná, hogy majd nem küldik őket vissza oda, ahol még rosszabb, mint ebben a táborban... és akkor megint összekapariják a fejénként kétezer márkát, és megint kiviszi őket, ismét elszedve az utolsó márkájukat is...

Csönd

Ügés.

TANÍTÓNŐ Biztos van, aki eltudja intézni, hogy mégis kint maradjon... családegyesítés, az szokott lenni...

Csönd

Akik Bicskére kerültek, azoknak szerencsájuk volt, azok mind kimehettek Kanadába, fizetniük se kellett. De többet Kanada nem vesz fel, megmondták.

Csönd

Talán menjünk be ebbe a szobába, ez nagyobb, mint a többi, többekkel beszélhet... Itt a régiak vannak... az újakhoz nem érdemes bemenni, azok még félnek, nem beszélnek.

Benyitnak az ajtón

Dobar dan želim!
TÖBBEN Dobar dan.
TANÍTÓNŐ Ovaj gospodin ovde hoće da vam pomogne, on će stvoriti jednu privatnu zadužbinu...
EGY NŐ Sta je to? Zaklada?
TANÍTÓNŐ Ne znam, kako se to kaže na našem jeziku...
MÉRNÖK Mi a probléma?
TANÍTÓNŐ Alapítvány... hogy hogy mondják...
MÉRNÖK Foundation... fund...
TÖBBEN Fond, fond! Privatni fond!
TANÍTÓNŐ E, tako je. Privatni fond. Pa zato je došao da vas pita šta bi trebalo... ovaj... kako bi mogao najbolje da potroši...
EGY FÉRFI Hát ez szép tőle, hogy ő maga is egy magánember, segíteni akar... Jöjjön, üljön le...

Mérmők és Tolmácsnő leveszik a cipőjüket, leülnek egy-egy székre, amit gyorsan szabadáá tesznek a számukra

EGY NŐ Kérnek kávét? Biztos kérnek kávét.
MÉRNÖK Nem, nem, köszönöm, semmit se kérek...
MÁSİK NŐ De mégis, szívesen, mi itt törökösen isszuk, magunk daráljuk...
MÉRNÖK Köszönöm, nem...
EGY FÉRFI Főztek, asszonyok... Dohányzik?
MÉRNÖK Igen... *(Előhúzza, kölcsönös kínálgatás, rágyújtanak)* Nem tudom, a gyerekek...
ÖREGEMBER A gyerekek? Mind dohányozni fog úgyis, nem árt, ha korán hozzászoknak. *(Nevetés)* A nagyapám száz évet élt, végig dohányzott.
MÉRNÖK Honnan van kávéjuk?
ÖREGEMBER Adnak a magyarok... a Vöröskereszt is...
EGY NŐ Segít a Vöröskereszt, levelezni is úgy lehet, a Vöröskereszttel...
TANÍTÓNŐ Azaz asszony ott, ő fél évig nem tudta, mi lett a fiával... táborban volt... nem tudta, él-e, hal-e... és akkor jött tőle levél, a tábor-

ASSZONY Amíg én is el nem jöttem, én jártam abban a táborban... beszéltél vele a kerítésen át, fizettem érte... De hogy menekültem kellett, hát nem tudtam... *(Sír)* Hogy megölték-e már... De kiengedték... és megnősült... megnősült a fiam... elvett egy lányt a szomszéd faluból... ott találkoztak, Tuzlában... és én nem lehettem ott az esküvőjén... *(Sír)*

EGY ÖREGEMBER Olyan is van, hogy kiengedik... van minden... tölünk, a faluból elvitték egy szerb gyereket, elbújt, nem akart bevonulni... jöttek, megtalálták... mondták, viszik katonának, nem baj, hogy katonaszökevény, viszik... és elvitték a falu határáig, és ott homlokra lötték... sokan látták... gyilkolják a magukéit is...

FÉRFI Azok a hegyekből jönnek, rabolnak, gyilkolnak, aztán mennek vissza... a nők füléből kitérik a fülbevalót, a gyűrűt az ujjal együtt leágják...

MÁSİK NŐ Van, aki segít, pedig szerb, és mégis... néha ingyen is... de általában pénzért...

FÉRFI Pénzért igen...

MÁSİK NŐ Fejenként nyolcszáz márka, annyit kell fizetni... a gyerekek után is annyi... és akkor jönnek, és átvisznek a vonalakon... folyón is átvisznek tutajjal, csónakkal, megvannak az embereik, akik tovább visznek...

MÉRNÖK Nyolcszáz márka?

MÁSİK NŐ Annyi.

MÉRNÖK Nyolcszor hat az negyvennyolc... Négyszáznyolcvan-ezer... Nekem egy csecsemő négyötvenbe kerülne, ugyanannyi... Ezek szerint Kelet-Európában egy ember nem egészen félmillió forintot ér... Nyolcszáz márkát... Egységár... Nem sok... Ennyit érünk... Mindegy, háború vagy béke...

TANÍTÓNŐ Nem értem, mi kerül önnek ennyibe?

MÉRNÖK A jobb élet reménye meg kétezer márka... az élet maga olcsóbb, mint a jobb élet esélye... érdekes... És nem csapják be a menekülőket?

MÁSİK NŐ Nem csapják be... a végén kell fizetni...

MÉRNÖK De hátha az elején elvonnák a pénzt, és a sorsukra hagynák magukat...

FÉRFI Nem éri meg nekik, mert akkor ennek híre megy... a falvakban híre megy mindennek... Jobb nekik, ha a pénzért meg is csinálják...

MÉRNÖK De hát ezt a szerb katonák is tudják, nem?

FÉRFI Tudják, ők is kapnak belőle...

MÉRNÖK Akinek tehát pénze van, megmenekülhet, csak az nem, aki nek nem nincsen.

FÉRFI Ezért van az egész.

EGY NŐ Mi úgy menekültünk meg, hogy fizettünk, mert átvitt, és gyalogoltunk, de egy szerb csapatba botlottunk... és a kapitány azt mondta, megölhetnélek, de nekem mindegy, éltek-e, haltok-e, elvette minden értékünket, minden pénzünket, adott két nejlonzatyrot, abba tett valami ételt, azt mondta, eredjetek a senkiföldjére, ott, azon az úton menjetek végig, azt lövik a mieink is meg lövik a horvátok is, meg lövik a muzulmánok is, ha megüsszátok, éljtek... Es én rohantam a gyerekekkel... A férjemet akkor már két hónapja föbe lötték az udvaron, látták a gyerekek is... Mi rohantunk...

ÖREGEMBER Egy lelőtt civilért egy sznajper kap háromszáz márkát...

FÉRFI Hol van az már, ötszáz márkát kap!

ASSZONY Ehhez az kéne, hogy a lövész mellett álljon egy másik távcsővel, aki igazolja... Nem szeretnek azok fizetni...

ÖREGEMBER Mért, azoknál nem elképzelhető?

ASSZONY Akkor is... nincsenek annyian...

FÉRFI Jó, azt is mondják, nem is kapnak lóvét, kedvtelésből ölnek...

ASSZONY Nem lehettem ott a fiam esküvőjén Tuzlában... Azt írta a fiam, túl sok lett a menekült, és ha még több lesz, éhen halnak... mert blokádnak alatt vannak ők is... Nekem nagy családom volt, húszan voltunk, és csak a fiam maradt, és nem lehettem ott az esküvőjén...

MÁSİK FÉRFI Tuzlában vegyesen vannak, ott vannak szerbek is... meg ott van a vegyiüzem... azt nem merik felrobbantani, mert akkor ott mindenki meghal... akkor mi is meghalunk itt, elhozza idáig a szél... de vannak bent szerbek is, ezért nem merik... Körülvették a vasúton vagonokkal a várost, a vagonokban is gáz van, így védekeznek, ha meglövik, beledöglenek...

ÖREGASSZONY En a gyerekekkel meg az unokákkal elmenekültem Szlovéniába, mert megüzenték, ha másnap ott találnak a házban, szép nagy gazdag házunk volt, jaj nekünk. Szlovéniából eljutottunk Prágába, ott is van egy tábor, a várost nem láttuk, de azt mondták, az már Prága. Nem engedtek ki. Ott nekünk nagyon rossz volt minden, akkor onnan megszöktünk, ezt is akarták, és visszamentünk a tengerpartra, Szlovéniába... A magyarok átengedtek... Végig gyalogoltunk... sok napon át... a gyerekekkel, az unokákkal... De nem volt pénzünk semmi, se rokonunk, és azt gondoltuk, Prágában mégis adtak enni, ha rosszat is, úgyhogy megint elmentünk Prágába... de ott már nem engedtek be, mert mi ott már voltunk egyszer... átadtak a magyaroknak, azok meg idehoztak, most itt vagyunk... Itt jó... nem tudják a magyarok, milyen jó nekik, akkor fogják megtudni, ami-kor őket is elűzik a házukból, és földönfutók lesznek, addig nem fogják tudni, mi se tudtuk.

FÉRFI Nem tudtuk. Most már tudjuk.

MÁSİK FÉRFI Az egész világ tudni fogja. Nem akarják tudni, de fogják tudni. Ha majd az oroszok is rákezdik meg az ukránok... az lesz az igazi... akkor majd Európa is megtudja... mert ilyenek a szlávok, mint mi, gyilkolják egymást semmiért, mosta világ nem akarja tudni, mi van minálunk, de majd látni fogják, eléri őket is hamar.

FÉRFI Itt nagyon rendes magyarok élnek, én nem is akarom nekik mondani... En voltam másik táborban is, tévedésből, keletrebbre, és kijártunk a gazdákhöz dolgozni ott is... ott nekünk nem adtak ötven forintot meg száz forintot óránként... ételt adtak... valami használt ruhát adtak... de csak nekünk, muzulmánoknak... mert dolgoztak náluk magyarok, odaátról, Romániából, akik nem a táborban laktak, azoknak nem adtak egy fillért se, de ruhát se ám, csak ételt adtak nekik, meg fészkerben alhattak vagy az istállóban, vagy, láttam, a disznóólban, főlíával a fejük felett, a disznók között... pedig nem is cigányok voltak... és mint a rabszolgákat, dolgoztatták őket, magyarok a magyarokat... mert olyan magyar gazdák vannak arrafele. De itt rendesek a gazdák.

MÁSİK FÉRFI Csak pénzt nem adnak. Nem mehetünk el sehova. Megnézném Budapestet, mondják, szép város. Es sose fogom látni, pedig ennek az országnak a fővárosa.

TANÍTÓNŐ A gyerekeket fél éve felvittük két napra.

MÁSİK FÉRFI A gyerekeim látták, én sose fogom látni. A gyerekeim mondták, milyen szép város.

LÁNY Szarajevó is szép város volt.

FÉRFI Szép város volt.

LÁNY En szarajevói vagyok, a háború tizenkettedik napján jöttem ki a férjemmel meg a két éves gyerekekkel, még nem tudott beszélni, eljutottunk a palicsi táborba...

ÖREGEMBER Az borzasztó hely volt, a palicsi tábor, ott direkt hatalmas sátrakkal lakattak minket, de nem volt semmi a földön, és befűjt a szél, beömlött az eső... és minden nap disznóhús volt, röhgöttek az örök, mi nem ettük... direkt szalonna volt... süttöttek az örök nyílt tűzön... mi csak a kenyéret ettük... de vékony volta kenyér...

MÁSİK FÉRFI Palicson vékony a kenyér.

FÉRFI A palicsi tábor egy kinszenvedés volt, direkt csinálták, meneküljünk tovább, Magyarországra... adtak nekünk kék útlevelet egy

hónapra, három hónapra, menjetek Isten hírvél, többet ilyen útlevelet nem kaptunk, nem kaptak, meg voltak egyezve a magyarokkal már akkor, hogy a magyarok átvesznek, ha ők elüldöznek... De aki a magyaroknak azt mondta, hogy tovább akar menni, Ausztriába, Németországba, azt visszaküldték... Csak azt engedték be, aki azt mondta, itt akar menedékes lenni... Aki nem tudta ezt, azt visszavitték, hallottam, az már Palicson se maradhatott, ki tudja, élnek-e még.

LÁNY Ott voltunk a palicsi táborban, aztán Horgosnál átjöttünk, ott voltunk Horgoson, és akkor a férjem azt mondta, hogy visszamegy. MÉRNÖK Hova?

LÁNY Szarajevóba. Mert nagy a családja, és csak ő jött el, és azt nem lehet, hogy az egész családja ott van, csak ő nincs ott. Es fogta a gyereket, és visszamentek Szarajevóba. De énnekem rajtuk kívül nem volt családom Szarajevóban... En idekerültem... mert ha egyszer mégis sikerül kijönniük, legyen kihez, családgyejesítés címén... én egyetemet végeztem, művészettörténész vagyok, olvasok angolul, németül, olaszul, nem szakma, nem kell senkinek... Néha beszélünk telefonon, nehéz, de lehet, Zágrábon keresztül, sőt néha még Belgrádon keresztül is, mindig azt mondják, jól vannak... a lányom már beszél, de azt nem bírja mondani, hogy mama, nincs neki ott a mamája... van egy cicája, arról mesél...

ÖREGASSZONY A macska, a kutya, a növény a legfontosabb, csak hogy legyen...

LÁNY Még él, van ott még nyolcszáz ezer gyerek, a negyede sebesült, a többi megölték... Azt mondja a férjem, Mostarban sokkal rosszabb, mint Szarajevóban, ott hónapok óta tényleg a föld alatt él mindenki, mint a patkányok, és azt is mondta, ő különben irodalomtörténész, hogy ha azt hallaná, hogy lebombázták a Louvre-t, most már vállat se vonna... azt mondják, jól vannak, és nem tudom, mikor hal-nak éhen, ha nem lövik le őket... én meg itt vagyok.

MÁSODIK FÉRFI Meg kell nekik mondani telefonon, ha meghalnak, ne engedjék, hogy fából legyen a sír fölöttük, azt el fogják tüzelni, és nyomuk se marad, hanem kőből, kőre írják a nevüket, hogy megmaradjanak... Ami fa, azt mind eltüzelik.

MÁSİK ÖREGASSZONY A szegényeknek jó, akik sose dolgoztak, azokat nem bántják, nincs mit elvenni tőlük. Néha lelővik azokat is, de ritkán. Aki dolgozott, akinek vagyona lett, azt leölik. Jönnek és leölik. Es kirabolják a házat, aztán felgyújtják.

ASSZONY Nem szabad a szobában maradni, annak csak egy fala van, hanem a kamrában, az előszobában, gellert kapa srappel, elgyengül, a második falon már nem hatol át...

FÉRFI A vezérek, a népvezetők, azok mind bűnözők. A legnagyobb bűnözők. Azok közül Tito alatt sokan börtönben is ültek, sikkasztottak, raboltak, és most pártvezérek. Máshol is így van, Amerikában is így van. Es nemcsak a szerbeknél van így. Az a kérdés, hogy lehet korlátozni a hatalmukat. Ez a kérdés. Amerikában is bűnözők, de nem lehet mindent. Ahol nem lehet mindent, ott van a szabadság. De azért ott is bűnözők.

MÁSİK FÉRFI A szerbek tényleg azt hiszik, hogy az egész világ üldözi őket... erről szentül meg vannak győződve... egyedül a világ ellen... holott minket üldöz az egész világ, minket ölnek, és nekünk nincs fegyverünk... és hagyják... A nyugatiak, látjuk mi ezt, hergelik Izetbegovićot, majd mi csak harcoljunk, majd ők segítenek... Izetbegović, az elnökünk, bizik bennük, besoroz boldogboldogtalant ő is, mint amazok, és akkor a nyugatiak cserben hagyják, mi be-ledöglünk, és így megy két éve...

HARMADIK NŐ Mi akkor tudtuk meg, hogy menni kell, mert nálunk béke volt, sose bántották egymást szerbek, muzulmánok, horvátok, nem is lehet szétválasztani, rég vegyesen házasodtunk, hogy megjelent az a Radovan, a költő, és azt mondta, a békéről akar tárgyalni, másnap eljöttünk, és aztán itt tudtuk meg, hogy minden rokonunkat leölték harmadnapon, lemészárolták...

ASSZONY Kamrába, előszobába kell rejtőzni, a szobának csak egy fala van...

FÉRFI Ez tervszerűen folyt, évek óta, még megvolt a jugoszláv néphadsereg, még senki arról nem beszélt, hogy szét kéne darabolni az országot, de már létrehozták a szabadcsapatokat, felfegyverezték őket, kiképezték őket, az egészet fölülről csinálták, a nép erről nem tudott semmit, nem akarta, a nép még ma se hiszi el...

MÁSODIK FÉRFI Olyan is volt, hogy a jugoszláv néphadsereg kisebb-séget vzedt, muzulmán, horvátok... ritkán, de volt... olyan is volt, hogy szerb, de állt, és harcol a szerbek ellen.

ÖREGEMBER Van minden. Jönnek, betörnek a házba, törnek-zúznak, és nem bírják bekapcsolni a tévét, hegyi emberek.

Jön két nő kávéval, egy harmadik asztalon lerakják, töltenek, más asszonyok közben a gyerekeket csitítják, férfiak jönnek be, leveszik a cipőjüket, csizmájukat, leülnek a szőnyegekre törökülésbe; a gyerekekkel való foglalatosság az egész jelenet alatt folyik

LÁNY Néha beszélünk telefonon, azt mondják, jól vannak, és nem tudom, mikor halnak éhen, mikor fagy meg a lányom, aki nem bírja azt mondani, hogy mama... én meg itt nézem a tévét, szoktuk nézni a té-

vét, a képeket hazulról... mutattak nemrég filmeket Szarajevóból, itt a magyar tévén, csupa rom... és énekelt egy muzulmán fiú, egy beaténekes, és a legszebb verset énekelte, amit nálunk megírtak... „Ostajte ovdje, sunce tudjeg neba / nee vas grijat, ko što ovo grijie, / grki su tamo zalogaji hljeba, / gdje svoga nema i brata nije...” (Sír)

Csönd

TANÍTÓNÓ Ezt egy Aleksa Santié nevű költő írta, még az első világháború alatt... amikor sokan menekültek... Magyarul úgy lehetne, hogy „Maradjatok itt, idegen éj napja nem fog úgy melengeneti, mint ez ami napunk, keserű az idegenben minden falat kenyér, ahol nincsen rokon, ahol nincsen testvér...”

LÁNY És énekelte ezt a gyönyörű verset az a rosszarú, hímnős beaténekes, és közben lobogtattak zászlókat, mifénéket, sovinszta uszítást csinált azén szarajevói kormányom ebből a gyönyörű versből, ebből a tiszta versből, toborzót... én tudom, hogy minket, muzulmánokat gyilkolnak ebben a háborúban a leginkább, de az borzalmas, hogy erre mi, muzulmánok uszító és hamis slágert faragunk ebből a gyönyörű és tiszta versből... Ahogy már két-három éve a horvátok is, láttuk a tévén, a legszebb műveiket kihasználva csinálták... és nem a horvátok kezdtek, és mégis ők is...

Csönd

FÉRFI Néztük itta folyosón a magyar tévét, most, január elején, este, volt egy ilyen nemzetközi hangverseny Szarajevó javára... a Marika fordította nekünk, mit mondtak azok az amerikai, svéd meg mit tudom én milyen jótékonykodó emberek... főleg egy amerikai nő volt, az fecsegett félórát... csillagó fogsora volt neki, mutogatta, műfogsor, ott mindenkinek az van, műfogsora... népszerűsítette magát, azzal, hogy a mieink ott döglének éhen, ott gyilkolják őket halomra, és az ENSZ nem csinál semmit... mi itt a magyar állam jótékonyágából élünk, és hálások is vagyunk, meg maga is segíteni akar, azt is köszönjük szépen... de nekünk volt szakmánk, mi dolgoztunk, mi emberhez méltó életet éltünk, és a gyerekeinket iskoláztattuk, mi nem voltunk rosszabbak, mint bárki a világon, mint a nyugatiak... nekünk is volt hazánk... és akkor mondják azokat a kegyes szövegeket a tévében, és attól ami szenvedésünk is giccse válik, tetszik érteni...

LÁNY Biztosan életveszélyben forognak azok a szarajevói filmesek, akiknek láttuk a filmjeit a tévében... de amióta Santié versét slágerré tették, nem tudok szabadulni az érzéstől, hogy azok is a halottakon és a majdani halottakon élőködnék, ezekből a filmekből fognak meggazdagodni, hacsak le nem ölik őket is... Nekem van a legkevesebb jogom, hogy ezt érezzen, én itt biztonságban vagyok, hozzájuk képest, és mégis... minden szennyes, ami ehhez a háborúhoz kapcsolódik, a segélyszállítások is szennyesek, a nemzetközi szolidaritási koncert is szennyes, amit biztos nagyobb részt jóakarató emberek szerveztek... de az is szennyes... Nekünk itt van tábóri igazolványunk... mennyivel jobb ez, mint egy konklágerban? Nem a bőrünk-be égették bele a számunkat... és nem hajtanak ki munkára, és hagynak élni, és ez maguknak, a maga államának egy csomó pénzébe kerül... és ezért köszönet jár... de azért ez egy konkláger, minden jótékonyági hangversennyel együtt...

FÉRFI Nem vagyok mi büntelenek. Bűnösök vagyunk mi is. Van egy nagy szerb író, végigitta az életét, kocsmákban élt, egy garabonciás volt, a múlt század közepén, nem volt neki családja, nem volt neki jövedelme, olyan szegény volt, mint mi vagyunk, de ő írta meg a legszebb verseket meg novellákat írt, és írt két csodálatos drámát...

LÁNY Djura Jakšić?

FÉRFI Djura Jakšić. Neki az egyik darabjában van egy jelenet. Megy föl Belgrádba egy asszony, akinek a fiát a törökök valamiért elfogták és fogva tartják, megy föl az asszony, hogy könyörögjön a pasának, engedje szabadon. De a fia már fel van akasztva, és ezt az örök tudják, amikor az asszony hozzájuk megy és bebocsáttatást kér. Es megréfalják az asszonyt, és úgy tesznek, mintha a fia még nem len-ne felakasztva. Viccelnek vele. Es az asszony minden sértést elvisel, mert még azt hiszi, a fiát meg tudja menteni, és fizeti nekik a baksist, hogy a pasa elé bocsássák. Ezek törökök, ezek az örök. En, én most azt mondom, hogy mi ilyenek vagyunk. Nem a vallásunk ilyen, én nem vagyok vallásos, de az iszlám az szép vallás, akár a keresztény meg a zsidó, pont olyan, nem is különbözik igazából azoktól semmiben, de mégis van olyan, hogy török lélek, és ez van bennünk, szlávokban. Ez a kegyetlenség, aminek semmi értelme és célja nincs. Ez a tatár-szláv fasizmus, ezt a világ nem érti, ez nem olyan, mint a németeké, ott a gyárak működtek, az racionálisan meg volt szervezve, de ez csak úgy van, ez csak rombol, Dubrovnikot, Adria-vezeteket, akármit, ha nekünk rossz, döglöjlen bele más is, az egész világ, és ha az oroszok is idáig jutnak, fel is fogják robbantani a világot. Olvassa el ezt a drámát, megéri.

TANÍTÓNÓ Úgy tudom, nincs magyarra fordítva.

FÉRFI Hát fordítsa le nekik, Marika. Valamit meg kellene tudniuk, mi vár rájuk is.

Csőnd, csak a gyerekekkel kell bajlódni. Kávéznak, cigarettáznak

MÉRNÖK És az ellátás itt milyen?

EGY NŐ Jó. Ma is mi volt, zöldségleves, tarhonya, marhapörkölt, és mindenki vehet még egyszer. Semmi panaszunk nem lehet. Nagyon jól tart minket a magyar állam. És mi azt is tudjuk, hogy itt is vannak munkanélküliek, egyre többen, és mégis ellátanak minket is. Úgyhogy nagyon hálásan köszönjük a jószágukat.

MÉRNÖK En nem hivatalos szervől jöttem, én magánember vagyok, aki segíteni szeretne, ahogy tud...

TANÍTÓNÓ Higgyék el, tényleg nem hivatalból jött az úr, igazat mond...

MÁSİK NŐ Mi a hivatali embereknek örülünk, szokott jönni az a hölgy, nagyon kedves az is...

TANÍTÓNÓ A Menekültügyi Hivatalból, tényleg nagyon segítőkész...

MÁSİK NŐ És szeretné, ha a gyerekeink szakmát tanulhatnának, csak még nincs rá elég pénz, és itta községben nincs elég iparos, aki tudná képezni a gyerekeinket, de a jószándék megvan...

EGY NŐ Mi ezt tudjuk, és ha egyszer hazakerülünk, híret fogjuk vinni.

MÉRNÖK És ő, ő kicsoda? *(A falnál fekvő nőre mutat)*

ÖREGASSZONY Nemrég jött, leölték az egész családját, tizennyolc embert, még nem bír beszélni, eleinte így van.

MÉRNÖK *(feláll)* Hát köszönöm szépen a vendéglátást, a beszélgetést...

TÖBBEN Köszönjük a látogatást. Jöjjön máskor is.

Mérnök és Tanítónó a cipőjét húzza fel

TANÍTÓNÓ Dovidjenja.

TÖBBEN Dovidjenja. Hajde, zdravo. Prijatno. Sve najlepse.

Mérnök és Tanítónó kimegy. A folyosón a nő a sparherlten még mindig főz valamit a kondérban. Gyerekek szaladgálnak

11.

A tábor udvara, az épületeken kívül. Most mára teljes színpad látszik. A festett háttérrel felhős ég. Tipikusan alföldi laposság. A színpad mélyén szögesdróttal ellátott kerítés húzódik végig balról jobbra. Az udvaron hóval kevert sár. Pár üres hordóféle, felismerhetetlen szerszámok, talán ócska talicska, kicsorbult lapátok. Késő délután, az ég magas és felhős. Szürkeség. Hátul, a kerítésen túl ócska kis teherautó pöfög be, és elakad a sárban. A vezetője kiszáll, káromkodik, deszkafélét kerít, az első kerekek alá szuszakolja. Visszamaszik a vezetőfülkébe, indít, a kocsi nem megy tovább, kiszáll, megint a deszkákkal bajlódik, ezt a jelenet alatt jó párszor megcsinálja. Jobbról gyerekek rohannak be kiabálva, kergetőznek, kiszaladnak jobb hátul, a kerítésen belül. Jön Mérnök és Tanítónó

TANÍTÓNÓ Nem tudom, sikerült-e...

MÉRNÖK Persze, most már világosabb... Csak nem tudom, mennyi pénzt tudok összegyűjteni, ide minden pénz kevés lenne...

TANÍTÓNÓ Ad az ENSZ is... nem annyira a pénz, ahogy én látom... A Menekültügyben azt szeretnék, ha több tábor létesülne, több város mellett, és kellene is... ki fog törni a szerb-albán háború, jó lenne, ha nem, de hát... és ők arra is kell, hogy számítsanak, hogy egyszer az ukránok, az oroszok is... pontosan tudják, hogy a nyugatiak itt akarják tartani a keleti meg a balkáni menekülteket, nehogy hozzájuk el-érjenek... ezért valamennyi pénzt fognak is áldozni, de hát nem annyit... Mégse pénzkérdés... Nemsokára választások lesznek itt, a mostani kormány ezzel már nem tud foglalkozni, a következőnek egy csomó más baja lesz, legközelebb két év múlva tárgyalhatnak erről, addigra meg ki tudja, mi lesz már... persze ha mondjuk, a maga alapítványa a gyerekek tanulásához hozzáadna valamit... egy-két vállalkozónak, hogy megérje nekik, hogy felvegyék, tanítsák őket szakmára... mert most a magyar törvények nem jók, erre vonatkozólag... semmiféle adókedvezményt nem kapnak...

MÉRNÖK Ez jó ötlet, köszönöm.

TANÍTÓNÓ De a lényegen ez sajnos...

Kis csőnd

MÉRNÖK Van olyan az én szakmában, hogy valakik kitalálnak egy számítógépes vírust, amely megbénítja a programok működését, ezt a vírust elterjesztik, közben persze megvan már nekik az ellenszere is, együtt a vírussal, és amikor a baj már eléggé elterjedt, akkor jó pénzért eladják a vírusölő programjukat. Úgy látom, ez a politikában is így működik, csak a vírusölő program nem elég jó.

TANÍTÓNÓ Hát lehet, ehhez nem értek.

MÉRNÖK Ilyen volt a Marshall-terv is... Amit annyira szorgalmaznak egyesek Kelet-Európa megmentésére... Csak azt felejtik el, hogy azt totálisan lerombolt gazdaságokban vezették be, és például, ahol volt normális, működő gazdaság, ott szándékosan tönkretették, hogy jöhessenek a megmentő Marshall-segéllyel...

TANÍTÓNÓ Nem tudom, én úgynevezett bosnyák nyelvet és történelmet tanítok... Otthon magyart taníthattam, arról van diplomám...

Jobb hátul megjelenik két fiatal, gyanús alak, beszélgetnek, észreveszik őket, megállnak, majd lassan visszamennek jobbra és eltűnnek

Látta őket? Ők az új önkormányzati vezetők. Fiatalok, erőszakosak... Mindenki fél tőlük, még a tulajdon falujukból jöttek is félnék... hát még a többi faluból... Az a lány, a művészettörténész Szarajevóból, nemis értem, hogyhogy ennyit beszélt, sose mond semmit, csak hallgat, mert ő egyedül van Szarajevóból, ő van itt a legrosszabb helyzetben, senkihez se fordulhat...

Csőnd

MÉRNÖK Vannak emberek, akik néha a vállukra veszik a világot... At-laszként... Ebben az országban is ez van, egyesek még a vállukra veszik az intézményeket, megpróbálják fenntartani a régi, normális működést... és beleszakadnak, mert az emberek meg vannak veszve... az egész világ meg van veszve.

Csőnd. A kerítésen túl, a teherautó mellett feltűnnek páran, üvegeket hajigálnak be a kerítésen, majd elsietnek jobbra. A sofőr megint túrát-tatja a motort

TANÍTÓNÓ A legrosszabb, hogy ülnek, fekszenek, nem csinálnak semmit. Abba menekülnek, hogy még hazatérhetnek, van, aki már két éve így süpped, közben otthon mindenkiét megölték, az anyját, a lányát megerősszakolták, a házat lerombolták, vagy más költözött bele, és lassan meghalnak, meg akarnak halni. És ez itt tényleg jó tábor, mert van ennél sokkal nagyobb és sokkal rosszabb is, ahol a magyarok sem nézik jószemmel, ott nem egy rendőr van, hanem rendőrök tucaitjai, ott vernek is, a rendőrök, gumibottal, husánggal, és igazuk van, védik magukat, ott a menekültek a kinti magyarokkal verekednek... lehet, hogy az mégis jobb nekik, valamiért harcolniuk kell... az sok mindent elfeledtet... En nem akarok hazamenni, onnét a magyarokat úgyis el fogják üzni, azt látom, hogy a magyar kormány most megpróbál a szerbekkel kiegyezni, de hát hosszú távon ez úgyse... és közül a férjem vissza akar menni, amint lehet, pedig tud magyarul, mint maga vagy én, de mégis úgy gondolja, hogy ő szerb, neki ott van a hazája... sose ment neki jól, lehet, hogy itt jobban menne, de neki az a hazája... Nem is értem, minek van hazája az embernek. Ezt kéne valahogy megszüntetni. Mért kell, hogy hazánk legyen? Mire jó az? Csak baj meg szenvedés. Lehet, ha ez a háború egyszer véget ér, akkor el kell válnom a férjemtől, ha szeretni fogom még addig, akkor is, mert én oda minek menjek vissza? És akkor velem mi lesz? Most jó, fedél van a fejünk fölött, nekem munkám is van, szeretem, nem minden vajdasági magyar járt ilyen jól, mint én, nem panaszként mondom... Ha nem sértem meg, magának mi a szakmája?

MÉRNÖK Mérnök vagyok, meg számítástechnikával bíbelődöm, az olyan modern dolog... már amennyire itt lehet...

TANÍTÓNÓ Akkor magának jó. Es maga itt született, magának természetes, hogy van hazája. De nekem hol van a hazám? Megszeretek itt egy csomó embert, egy rakás gyereket... azok is engem... aztán jön egy szellő, ki tudja, hova repít őket... elfelejtene. Én, a vajdasági kisebbségi magyar tanítottam nekik az anyanyelvüket, amit fene tudja, hogy is hívnak... a történelmüket, az irodalmukat... és elfelejtik. Engem is... meg ha ki tudnak jutni Nyugatra, elfelejtik még az anyanyelvüket is... Nem kéne, hogy hazája meg anyanyelve legyen az embernek. Ezt kéne valahogy megszüntetni. De ezt pénzzel, segéllyel, alapítvánnyal nem lehet.

Pár alak jelenik meg hátul, a kerítésnél, összeszedik az üvegeket, el-tűnnek jobbra

MÉRNÖK Nemis tudom, fölmerült bennem, hogy mi lenne, ha elmenék szociális gondozónak... vagy valami ilyesminek... vannak menhelyek, ahol magyar hajléktalanok vannak... valahogy segíteni... vagy egy pont ilyen táborban, például...

Csőnd

TANÍTÓNÓ A mérnök úrnak van szakmája, és azt hiszem, jobb, ha valaki a szakmájában dolgozhat, amíg teheti...

Csőnd

Az a furcsa, hogy amióta ez van... azóta én rengeteg jó emberrel találkozom, még odaát is, akik megsűgták, miket terveznek ellenünk... sok jó szerb van ám... jóllehet, vendégszeretők lennének amúgy... itt meg pláne... jöttek ide nagykövetek, lelkesek, hoztak takarokat, élelmiszert, pénzt, mindent... és azt nem lehet megérteni, hogy ha ennyi rendes ember van a világon, hogyhogy mégis a sze-

mét emberek kezében van a fegyver. A mérnök úr se fegyverrel jött... a mérnök úr se úgy néz ki, mint egy kábítószerkereskedő... mert abból is van itt jó néhány... átmegy ezen a táboron is minden... és ezeknek az embereknek a többsége soha nem ártott senkinek, és mégis itt vannak, és lehet, hogy itt is fognak meghalni... kevesen haltak meg eddig, de egyre többen fognak... mi van bennünk, amitől ez ilyen?

MÉRNÖK Isten tudja. Nem vagyok vallásos. Ha vallásos lennék, arra tippelnék, hogy a Teremtő belátta, tévedett, rossz anyagból csinálta az embert, magának megölni nincs szíve, hát rábízta.

Gyerekek futnak be futballabdával focizva jobbra kiszaladnak

Köszönöm a segítségét, a tomácsolást...
TANÍTÓNÓ Viszontlátásra. A kocsijáig kikísérem.
MÉRNÖK Köszönöm, kitalálok egyedül.

Kétfelé elmennek. A teherautó végre elindul, kipöfög jobbra

Bal elöl az étkező, miközben az üres tábort is látjuk, emberek nélkül, a szögesdrót kerítéssel, a magas felhős éggel a háttérben. Az étkezőből hiányzik a fridgesider, a munkaasztal, a faliszekrény, csak a mosogató és az étkezőasztal van bent, a rendes lámpa helyett egyetlen csupasz égő lóg le, az asztal mellől eltűntek a székek, egyetlen kivételével. Az étkező asztalon a számítógép. Jön balról Mérnök, belép, felgyújtja a villanyt, automatikusan a fridgesiderbe nyúlna söréért, de nincs fridgesider, megáll, körülnéz. All. Az étkezőasztalon észrevesz egy cédulát, felveszi, elolvassa. Leül az egyetlen székre. A szünetekben egyre erősebben hallatszósó ágyúzás most erősen hangzik. A Mérnök bekapcsolja a számítógépet, végigfut a program DOS-tól NC-ig, Mérnök beütögeti a Windowst, majd kettőt kattint a játékprogramra, előhívja a Tetriszt, hetes fokozatra állítja, és játszani kezd. A képernyő a közönség felé van fordítva, Mérnök a közönségnek háttal játszik. A kerítésen belül és a kerítésen kívül pár alak megjelenik, valamit átdugdosnak egymásnak, majd eltűnnek jobbra. A Mérnök kitaróan tetriszezik. Agyúsó gurul

Sötét

A Vigszínház drámapályázatán harmadik díjat nyert színmű

